

Nr 197.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till butikstängningslag; given Stockholms slott den 9 mars 1945.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till butikstängningslag.

GUSTAF.

Tage Erlander.

(Gällande lag:)

Nr 654.

Butikstängningslag;

given Särö den 18 juli 1942.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Förslag till

Butikstängningslag.

Härigenom förordnas som följer.

Lagens tillämpningsområde m. m.

1 §.

1 mom. Med butik förstås i denna lag försäljningsställe, där detaljhandel idkas. Såsom butik betraktas i denna lag även rakstuga, frisersalong och fotografiateljé.

2 mom. Butik må hållas öppen för allmänheten endast under tid, då det enligt denna lag är medgivet (affärstid).

Utan hinder av bestämmelserna i lagen må dock kund betjänas, som inkommit i försäljningslokal, rakstuga, frisersalong eller fotografiateljé å affärstid, samt vara utlämnas eller försändas, som sålts i butik under affärstid eller till kund, som nyss sagts.

3 mom. Yrkesmässig försäljning till allmänheten av viss vara annorstädes än i butik må ske endast å affärstid för handel med dylik vara.

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning å:

1) försäljning, som bedrives under utövning av eller i samband med ordnad restaurang-, kafé- eller konditorirörelse, såframt därvid till avhämtning eller försändning icke försäljas andra varor än lagad mat, bageri- och konditorivaror, alkoholfria drycker eller tryckta skrifter;

2) försäljning å apotek;

3) försäljning av motor- eller smörjoljor eller andra för framförande av motorfordon nödvändiga varor, såframt försäljningen sker från upplagsställe, där andra varor ej saluföras;

4) försäljning i järnvägsvagn eller å annat trafikmedel till resande;

5) försäljning av program eller liknande trycksaker, konfektyrer, färsk frukt eller levande blommor i teatrar, biografer och andra nöjeslokaler;

(Gällande lag:)

6) försäljning av konfektyrer i förpackning eller färsk frukt från automatatapparat, som är uppsatt utanför butik, där sådana varor saluföras, och som handhaves av butiksinnehavaren;

7) försäljning, som lantbrukare, trädgårdsodlare eller fiskare i ringa omfattning och utan samband med annan handel bedriver med egna lantmannae eller trädgårdsprodukter eller fisk av egen fångst;

8) försäljning av leksaksballonger eller andra smärre leksaker, om försäljningen sker utomhus och i ringa omfattning samt utan samband med annan handel;

9) försäljning, utan samband med annan handel, dels av periodiska skrifter och dels utomhus jämväl av andra tryckta skrifter;

10) försäljning av kataloger, fotografier, minnessaker eller dylikt i museer eller utställningslokaler eller å andra sådana platser;

11) tillfällig försäljning för välgörande eller annat ideellt ändamål; samt

12) öppethållande av lokal, där utställningar av verk av bildande konst ävensom alster av konsthantverk och konstindustri, avsedda för försäljning, anordnas, för visning av dessa konstverk.

3 §.

På begäran av domstol, allmän åklagare eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida denna lag äger tillämpning å viss försäljning eller visst öppethållande av butik.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycket förmäles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt, och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning än som i första stycket avses har arbetsrådet att på begäran av

(Kungl. Maj:ts förslag:)

6) försäljning av konfektyrer i förpackning eller färsk frukt från automatatapparat, som är uppsatt utanför butik, där sådana varor saluföras, och som handhaves av butiksinnehavaren, *ävensom från dylik apparat, som är uppsatt i järnvägs väntsal eller inom annan huvudsakligen för de resande avsedd del av järnvägs stationsområde;*

3 §.

På begäran av domstol, *länsstyrelse*, allmän åklagare eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida denna lag äger tillämpning å viss försäljning eller visst öppethållande av butik.

I annan fråga rörande lagens tillämpning än som i första stycket avses har arbetsrådet att på begäran av

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

domstol, allmän åklagare eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

domstol, *länsstyrelse*, allmän åklagare eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

Den vanliga affärstiden.

4 §.

Å söckendag må butik hållas öppen för allmänheten från klockan 8 till klockan 19. Under tiden från och med den 10 till och med den 23 december må dock tiden för öppethållandet utsträckas till klockan 20.

Butik, där handel idkas huvudsakligen med mejerivaror, ägg, margarin eller bageri- och konditorivaror, må å söckendag hållas öppen för allmänheten jämväl mellan klockan 7.30 och klockan 8.

Å påskafton, pingstafton, midsommarafton, julafton och nyårsafton må butik ej hållas öppen för allmänheten efter klockan 16.

5 §.

Å sön- eller helgdag må butik ej hållas öppen för allmänheten. Butik, där handel idkas huvudsakligen med mejerivaror, ägg, margarin, bageri- och konditorivaror, pilsnerdrycker, alkoholfria drycker, färsk frukt eller levande blommor, må dock hållas öppen för allmänheten mellan klockan 8 och klockan 10.

Inträffa sön- eller helgdagar i följd, må rakstuga eller frisersalong hållas öppen för allmänheten en av dessa dagar mellan klockan 8 och klockan 10.

Kommunala avvikelser.

6 §.

I kommun må, där det finnes lämpligt ur allmän synpunkt och prövas kunna ske utan otillbörligt förfång för företag inom kommunen, som driva rörelse i butik, eller för företag, som driva sådan rörelse av visst slag, bestämmas, att den vanliga affärstiden skall inskränkas eller att densamma må, utan att förlängas för vecka räknat, helt eller delvis förläggas å annan tid än den i 4 eller 5 § medgivna, å sön- eller helgdag dock ej under högmässogudstjänst.

Där det inom viss kommun kan anses erforderligt för att möjliggöra för skogs- och flottningsarbetare samt andra långt från hemmet sysselsatta personer att göra inköp å fritid, må bestämmas, att butik å sön- eller helgdag får hållas öppen under högst två timmar, dock ej under högmässogudstjänst.

Bestämmelse, varom i denna paragraf förmäles, skall gälla hela kommunen, där ej synnerliga skäl till an-

Bestämmelse, varom i denna paragraf förmäles, skall gälla hela kommunen, där ej synnerliga skäl till an-

(Gällande lag:)

nat föranleda. Olika bestämmelser må meddelas för butiker av skilda slag. Bestämmelser må även meddelas för endast butiker av visst slag men må däremot icke begränsas till en eller flera angivna butiker.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

nat föranleda. Olika bestämmelser må meddelas för butiker av skilda slag. Bestämmelser må även meddelas för endast butiker av visst slag men må däremot icke begränsas till en eller flera angivna butiker. *De avsedda butikerna skola, i den mån så lämpligen låter sig göra, angivas genom uppräknande av de varuslag vilka, uteslutande eller huvudsakligen, saluhållas i butikerna.*

7 §.

Om bestämmelse enligt 6 § beslutar den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt.

När fråga om sådan bestämmelse uppkommit hos den kommunala myndigheten, skall tillfälle beredas näringsidkare, arbetstagare och andra, som skulle beröras av bestämmelsen, att genom sina sammanslutningar eller på annat sätt uttala sig i ärendet.

8 §.

Beslut om bestämmelse enligt 6 § skall underställas länsstyrelsen och för sådant ändamål överlämnas, där det avser annan stad än Stockholm, till magistraten eller kommunalborgmästaren och beträffande kommun å landet till landsfiskalen i orten. Magistraten, kommunalborgmästaren eller landsfiskalen skall insända beslutet till länsstyrelsen med eget utlåtande.

9 §.

Länsstyrelsen äger att helt eller delvis fastställa eller ock ogilla beslut om bestämmelse enligt 6 §. Fastställt beslut skall på vederbörande kommuns bekostnad ofördröjligen kungöras genom dess införande i länskungörelserna. Därjämte skall genom vederbörande kommunala myndighets försorg tillkännagivande om kungörelsen med angivande av dess huvudsakliga innehåll införas i minst en tidning inom orten.

10 §.

Med avseende å ändring eller upphävande av beslut om bestämmelse enligt 6 § skall gälla vad i 6—9 §§ är stadgat.

Särskilt tillstånd till annan affärstid än den vanliga.

11 §.

1 mom. Länsstyrelsen må under nedan i denna paragraf angivna förutsättningar meddela näringsidkare tillstånd att hålla butik öppen för allmän-

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

heten eller att annorstädes idka försäljning till allmänheten å tid, då sådant eljest icke är förenligt med bestämmelserna i denna lag.

Ansökning om tillstånd skall innehålla uppgift om den tid och de varuslag, som framställningen avser, samt de närmare omständigheter, under vilka öppethållandet eller försäljningen avses skola äga rum.

Tillfälle att avgiva yttrande över gjord ansökning skall, där ej fråga är om öppethållande eller försäljning under allenast kort tid, av länsstyrelsen beredas stads- eller kommunalfullmäktige eller, där kommunalfullmäktige ej finnas, kommunalnämnden. Kommunens beslutande myndighet må uppdraga åt kommunal nämnd, beredning eller styrelse att avgiva sådant yttrande.

Avser ansökning försäljning av tobaksvaror, skall länsstyrelsen före ärendets avgörande inhämta utlåtande över ansökningen från statens tobaksnämnd.

2 mom. Tillstånd, varom i 1 mom. förmäles, må ej medgivas, om sökanden icke uppfyller de villkor, som gälla för idkande av handel i allmänhet, eller anledning finnes till antagande, att han icke är lämplig att utöva verksamheten, så ock om hinder prövas föreligga ur hälsovårds-, ordnings-, säkerhets- eller liknande synpunkt.

3 mom. Föreligger ej hinder enligt 2 mom., skola vid prövning av ansökning följande regler lända till efterrättelse, därvid hänsyn bland annat skall tagas å ena sidan till det gagn för allmänheten och å andra sidan till de olägenheter för annan handel, som skulle uppkomma vid bifall till framställningen:

1) försäljning av konfektyrer, kex, alkoholfria drycker, färsk frukt, fikon, dadlar, russin, produkter av svensk frukt, levande blommor, tryckta skrifter, vykort och tändsticker, vilken bedrives från kiosk, stånd, bord eller annat sådant försäljningsställe, där under *hela försäljningsdagen* endast dessa varor saluhållas, må medgivas, såframt icke särskilda skäl till annat föranleda, i allmänhet dock icke någon veckodag längre än till klockan 22; sådant medgivande må ock lämnas för försäljning av dessa varor annorledes än från särskilt försäljningsställe, om

1) försäljning av konfektyrer, kex, alkoholfria drycker, färsk frukt, fikon, dadlar, russin, produkter av svensk frukt, levande blommor, tryckta skrifter, vykort och tändsticker, vilken bedrives från kiosk, stånd, bord eller annat sådant försäljningsställe, där under *den vanliga affärstiden* endast dessa varor saluhållas, må medgivas, såframt icke särskilda skäl till annat föranleda, i allmänhet dock icke någon veckodag längre än till klockan 22; sådant medgivande må ock lämnas för försäljning av dessa varor annorledes än från särskilt försäljningsställe, om

(Gällande lag:)

försäljningen icke är förbunden med handel med andra varor och i övrigt skäl därtill anses föreligga;

2) försäljning av konfektyrer, kex, alkoholfria drycker, färsk frukt, fikön, dadlar, russin och produkter av svensk frukt ävensom periodiska skrifter från annan butik än under 1) sägs, där under *hela försäljningsdagen* endast dessa varor saluhållas, må medgivas, såframt icke särskilda skäl till annat föranleda, i allmänhet dock icke någon veckodag längre än till klockan 22;

3) försäljning i samband med nöjestillställning, idrottstävling, friluftsbad eller dylikt må medgivas under den utsträckta tid, som med hänsyn till förhållandena anses erforderlig; dock må tillståndet i regel avse försäljning endast av de under 1) nämnda varuslagen samt lagad mat och tobaksvaror;

4) försäljning i direkt anslutning till station för järnvägs- eller lufttrafik eller för mer betydande sjö-, spårvägs- eller busstrafik må medgivas under den utsträckta tid, som kan anses betingad av de resandes behov; dock må tillståndet i regel avse försäljning endast av de under 1) nämnda varuslagen samt tobaksvaror och mindre pappersartiklar;

5) försäljning utomhus av varm korv eller varm fisk samt bröd, potatis och senap, som tillhandahållas i samband därmed, må medgivas i den utsträckning, som anses lämplig, dock endast från fastställd plats;

6) försäljning av levande blommor samt konfektyrer, kex, färsk frukt, fikön, dadlar, russin och produkter av svensk frukt från annan butik än under 1) sägs, där under den vanliga affärstiden endast dessa varor saluhållas, ävensom öppethållande av fotografiateljé må medgivas under högst två timmar under sön- eller helgdag, såframt icke särskilda skäl till annat föranleda;

7) öppethållande eller försäljning i andra fall må medgivas, då synnerliga skäl därtill äro.

4 mom. Tillstånd meddelas för viss tid eller tills vidare och må återkallas, när skäl därtill äro.

I tillståndet skall angivas den tid på dygnet, under vilken öppethållande eller försäljning får äga rum, samt de varuslag, som därunder få försälas. Länsstyrelsen äger meddela de ytterligare föreskrifter rörande försäljningens anordnande, som finnas erforderliga.

Länsstyrelsen skall till den, som erhåller tillstånd, utfärda bevis härom, vari villkoren för tillståndet skola angivas. Detta bevis skall, om rörelsen

(Kungl. Maj:ts förslag:)

försäljningen icke är förbunden med handel med andra varor och i övrigt skäl därtill anses föreligga;

2) försäljning av konfektyrer, kex, alkoholfria drycker, färsk frukt, fikön, dadlar, russin och produkter av svensk frukt ävensom periodiska skrifter från annan butik än under 1) sägs, där under *den vanliga affärstiden* endast dessa varor saluhållas, må medgivas, såframt icke särskilda skäl till annat föranleda, i allmänhet dock icke någon veckodag längre än till klockan 22;

(Gällande lag:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

drives å särskilt försäljningsställe, vara uppsatt å väl synlig plats därstädes, samt i annat fall ständigt vara tillgängligt hos den, som bedriver försäljningen.

Beslut varigenom tillstånd lämnats skall tillkännagivas genom anslag i länsstyrelsens lokal. Sådant tillkännagivande bör ske inom fem dagar från beslutets dag.

12 §.

Är eftergift från vad i denna lag är stadgat påkallad av särskilt trängande behov, äger Konungen förordna, att sådan eftergift må tillgodonjutas för visst tillfälle, viss plats eller visst slag av rörelse. I förordnandet skola meddelas de närmare föreskrifter, som i samband med eftergiften finnas erforderliga.

Allmänna bestämmelser.

13 §.

För tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i denna lag, utser Konungen för viss tid två med förhållandena inom lagens tillämpningsområde förtrogna ledamöter. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetsgivarsammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av ledamöterna utses i enahanda ordning minst två suppleanter.

Vid arbetsrådets behandling av ärende, som avses i denna lag, skola, med iakttagande av vad i 9 § 6 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning stadgas, närvara båda de ledamöter, vilka utsetts i här nämnd ordning, eller för dem utsedda suppleanter. I övrigt skola bestämmelserna i nämnda paragraf i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet.

14 §.

Hålles butik öppen för allmänheten eller idkas försäljning till allmänheten i fall, då sådant enligt denna lag eller enligt föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, icke är tillåtet, straffes näringsidkaren med dagsböter.

14 §.

Hålles butik öppen för allmänheten eller idkas försäljning till allmänheten i fall, då sådant enligt denna lag eller enligt föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, icke är tillåtet, straffes näringsidkaren med dagsböter. Har *han* tidigare, dock ej

(Gällande lag:)

Har *näringsidkare* tidigare, dock ej mer än två år före det stämning delgivits, dömts för förseelse *mot denna lag*, må antalet dagsböter ej sättas under fem.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

mer än två år före det stämning delgivits, dömts för förseelse *varom nyss nämnts*, må antalet dagsböter ej sättas under fem.

Underlåter näringsidkare ott iakttaga vad honom enligt 11 § 4 mom. tredje stycket andra punkten åligger, straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

Avskrift av utslag, varigenom den, som erhållit tillstånd enligt 11 §, dömts för förseelse mot denna lag, skall utan dröjsmål översändas till länsstyrelsen.

15 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdомstol, där sådan är inrättad, men eljest vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

16 §.

Beträffande verksamhet, som bedrives av staten eller kommun, skall vad i 14 § är stadgat angående näringsidkare gälla verksamhetens föreståndare.

Lag samma vare, där länsstyrelsen efter framställning av näringsidkare godtagit viss person såsom verksamhetens föreståndare i näringsidkarens ställe.

17 §.

I fråga om köping, som icke utgör egen kommun, samt municipalsamhälle skall vad i denna lag sägs om kommun äga motsvarande tillämpning; och må förty av kommunen enligt denna lag fattat beslut ej gälla köpingen eller samhället.

18 §.

Klagan över beslut av länsstyrelse enligt denna lag må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

18 §.

Klagan över beslut av länsstyrelse enligt denna lag må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd. *Innefattar beslutet tillstånd jämlikt 11 § till försäljning av tobaksvaror, äger tobaksnämnden föra talan mot beslutet.*

(Gällande lag:)

Beslut, varigenom meddelas tillstånd, som i 11 § 1 mom. sägs, skall utan hinder av besvär lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan vara förordnat.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Beslut, varigenom meddelats tillstånd som i 11 § sägs, skall anses hava kommit klagande till del den dag, då beslutet tillkännagivits genom anslag i länsstyrelsens lokal. Sådant beslut skall utan hinder av besvär lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan vara förordnat.

19 §.

Där i lag eller författning ytterligare begränsning stadgats beträffande öppethållande eller försäljningstid, skall sådan begränsning lända till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 oktober 1942 och i övrigt den 1 januari 1943 samt gäller till och med den 31 december 1945. Beträffande förseelse mot lagen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfara att gälla efter sistnämnda dag.

Beslut, varigenom i kommun med stöd av lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse eller med stöd av butikstängningslagen den 22 juni 1939 fastställts kortare affärstid än den i 4 eller 5 § av denna lag medgivna, förbliver i denna del giltigt till dess det upphävs i den ordning, som denna lag föreskriver.

Tillstånd jämlikt 11 § butikstängningslagen den 22 juni 1939, vilket avser viss tid efter den 31 december 1942 eller som meddelats att gälla tills vidare, förbliver giltigt intill den

Denna lag träder i kraft, såvitt den avser arbetsrådets befogenhet och verksamhet, den 1 oktober 1945 och i övrigt den 1 januari 1946 samt gäller till och med den 31 december 1948. Beträffande förseelse mot lagen, som begåtts under tiden för dess giltighet, skall dock vad i lagen är stadgat fortfara att gälla efter sistnämnda dag.

Beslut, varigenom i kommun med stöd av lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse eller med stöd av butikstängningslagen den 22 juni 1939 eller butikstängningslagen den 18 juli 1942 fastställts kortare affärstid än den i 4 eller 5 § av denna lag medgivna, förbliver i denna del giltigt till dess det upphävs i den ordning, som denna lag föreskriver.

Tillstånd jämlikt 11 § i någon av butikstängningslagarna den 22 juni 1939 och den 18 juli 1942, vilket avser viss tid efter den 31 december 1945 eller som meddelats att gälla

(Gällande lag:)

bestämda tidens utgång eller till dess att tillståndet återkallats.

Beslut enligt 3, 6, 9, 11, 12 och 16 §§ av denna lag må meddelas efter den 1 oktober 1942, dock med verkan tidigast från denna lags ikraftträdande.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

tills vidare, förbliver giltigt intill den bestämda tidens utgång eller till dess att tillståndet återkallats.

Beslut enligt 3, 6, 9, 11, 12 och 16 §§ av denna lag må meddelas efter den 1 oktober 1945, dock med verkan tidigast från denna lags ikraftträdande.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 feb-
ruari 1945.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, social-, finans- och handelsdepartementen anmäler statsrådet Erlander fråga om *ny butikstängningslag* och anför:

Lagstiftning, innebärande förbud mot idkande av handel under vissa tider av dygnet, har funnits sedan lång tid tillbaka. Den första lagen i ämnet tillkom år 1909 och efterträdades av 1919 års lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse. Sistnämnda lag avlöstes i sin tur år 1939 av en butikstängningslag av i stort sett samma innehåll som den nu gällande.

Upprinnelsen till 1939 års butikstängningslag är att söka i ett av arbetstidsutredningen angående affärs- och kontorsanställda den 31 december 1937 avgivet betänkande med förslag till bl. a. en butikstängningslag (S. O. U. 1937: 55). Ett på grundval av nämnda betänkande samt däröver avgivna yttranden upprättat förslag till lag i ämnet framlades genom proposition (nr 96) för 1939 års lagtima riksdag som, sedan andra lagutskottet i ärendet avgivit utlåtande (nr 31), med vissa mindre jämkningar antog förslaget. Den därefter utfärdade lagen, som hade tre års giltighetstid, ersattes av den ännu gällande butikstängningslagen.

Sistnämnda lag — 1942 års butikstängningslag — grundade sig på en av 1941 års arbetstids- och butikstängningssakkunniga verkställd utredning och däröver avgivna yttranden. Förslag till lagen framlades genom proposition (nr 349) för 1942 års riksdag. Lagförslaget, vilket i stort sett överensstämde med 1939 års lag, antogs av riksdagen med allenast några smärre avvikelser, förordade av andra lagutskottet i dess i ämnet avgivna utlåtande (nr 49). Lagen, som utfärdades den 18 juli 1942 (nr 654), fick liksom sin föregångare treårig giltighetstid. Denna tid utgår den 31 december 1945.

Med hänsyn härtill ha statsmakterna att innevarande år taga ståndpunkt till frågan om förlängning av giltigheten av lagen och om eventuella ändringar i densamma.

Kungl. Maj:t har också genom skrivelse den 22 september 1944 uppdragit åt arbetsrådet att, efter hörande av de myndigheter och sammanslutningar, vilkas hörande arbetsrådet funne lämpligt, verkställa utredning om och i vad mån ändringar vore erforderliga i butikstängningslagen samt till Kungl. Maj:t inkomma med berörda utredning jämte det förslag, vartill densamma kunde föranleda.

I anledning därav har arbetsrådet berett följande myndigheter och organisationer tillfälle att till rådet inkomma med de erinringar, vartill bestämmelserna i den gällande lagen givit anledning, nämligen samtliga länsstyrelser, statens tobaksnämnd, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges köpmannaförbund, handelsn arbetsgivareorganisation, kooperativa förbundet, svenska frisörföreningen, tobakshandlarnas riksförbund, Sveriges konditorförening, Sveriges bageriidkareförening, svenska tidningsutgivareföreningen, aktiebolaget svenska pressbyrå, Sveriges frukt- och konfektyrhandlareförbund, Sveriges kioskidkares riksförbund, fotohandlarnas riksförbund, svenska fotografernas förbund, svenska frisörarbetareförbundet, svenska handelsarbetareförbundet och svenska företagares riksförbund. Yttranden ha inkommit till arbetsrådet från nämnda myndigheter och organisationer med undantag av Sveriges bageriidkareförening. Vidare ha till rådet inkommit skrivelser i ämnet från Stockholms frukt- och konfektyrhandlareförbund och Sveriges korvhandlareförbund. En av arbetsrådet upprättad kortfattad sammanställning över innehållet i berörda yttranden torde få såsom bilaga (*Bilaga A*) fogas till protokollet i förevarande ärende.

Med underdånig skrivelse den 20 december 1944 har arbetsrådet redovisat förenämnda av Kungl. Maj:t åt rådet lämnade uppdrag. Häröver har kommerskollegium avgivit yttrande. Vid yttrandet har kollegiet fogat yttranden från åtskilliga handelskamrar och från Sveriges köpmannaförbund.

Arbetsrådet framlägger i sin skrivelse förslag till vissa, jämförelsevis obetydliga, ändringar i butikstängningslagen, för vilka redogörelse kommer att lämnas i det följande. Rådet gör därjämte vissa uttalanden beträffande en del spörsmål, som upptagits i de till rådet avgivna yttrandena. Nämnda uttalanden komma jämväl, i den mån de äga större allmänt intresse, att beröras i den följande framställningen. Arbetsrådet förordar slutligen att även den nya lagen får provisorisk giltighet, förslagsvis för en treårsperiod. I några av de till arbetsrådet inkomna yttrandena hade visserligen förmenats, att lagen nu borde erhålla definitiv karaktär. Arbetsrådet påpekar emellertid häremot, att förhållandena på butikstängningslagens område efter avslutandet av det pågående världskriget kunde bli avsevärt förändrade.

Förutom i de avseenden som i det följande komma att närmare angivas har *kommerskollegium* lämnat de av arbetsrådet gjorda förslagen utan erinran.

Föredraganden. I likhet med arbetsrådet finner jag att vissa smärre jämkningar i nu gällande bestämmelser i fråga om butikernas öppethållande och vad därmed sammanhänger böra vidtagas. Med hänsyn till förevarande lags betydelse för allmänheten och då de av jämkningarna berörda lagföreskrifterna äro jämförelsevis många, torde den gamla lagen icke böra fortbestå efter revideringen. Inom socialdepartementet har i stället utarbetats förslag till en helt ny butikstängningslag. Den nuvarande lagens uppställning vad beträffar rubriker och paragrafindelning har därvid kunnat i allo bibehållas.

I de till arbetsrådet inkomna yttrandena ha framförts åtskilliga ändringsförslag, återgivna i den förut omnämnda, vid detta protokoll fogade *Bilagan A*. Vissa av de väckta förslagen ha icke upptagits till närmare skärskådande i arbetsrådets utlåtande och komma ej heller att mera ingående beröras i den här följande framställningen. De flesta av de sålunda från behandlingen uteslutna förslagen angå ämnen, som varit föremål för övervägande redan under förarbetena till den nu gällande lagstiftningen. Sådana förändrade förhållanden ha icke sedan dess inträffat att den ståndpunkt i berörda hänseenden, som av statsmakterna intagits vid lagens tillkomst, synes böra nu rubbas. Härmed är ej sagt att icke under de närmaste åren, enkannerligen sedan det pågående kriget och de därav föranledda särskilda förhållandena upphört, sådana omgestaltningar skulle kunna komma att äga rum på förevarande område av det ekonomiska livet att därav motiverades bifall till åtminstone en del av nyssnämnda ändringsyrkanden. Liksom arbetsrådet vill jag därför tillråda att även den nya lagen gives allenast provisorisk giltighet, lämpligen för den vedertagna tiden av tre år. Jämväl i andra avseenden än nyss nämnts synes, då lagen efter förloppet av den kommande treårsperioden skall ånyo förlängas, frågan om dess innehåll och utformning kunna upptagas till omprövning.

Jag övergår härefter till att behandla de särskilda föreskrifter i butikstängningslagen vilka nu böra göras till föremål för övervägande. Någon sammanhängande redogörelse för innehållet i gällande lag torde så mycket mindre vara nödig som, till jämförelse med departementsförslaget, den nuvarande lagtexten i dess helhet återgivits i en bilaga (*Bilaga B*), som torde få fogas till protokollet i detta ärende.

1 §.

Såsom butik betraktas enligt denna paragraf bl. a. även rakstuga och frisersalong.

Arbetsrådet erinrar om att rådet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 november 1944 med förslag till ny arbetstidslag för detaljhandeln på hemställen av svenska frisörföreningen och svenska frisörarbetareförbundet föreslagit att det numera föråldrade ordet rakstuga måtte uteslutas ur 1 § nämnda lag. Ordet rakstuga syntes böra utgå jämväl ur lagtexten till butikstängningslagen.

Jag har, såsom jag framhållit vid remiss till lagrådet denna dag av för-*Föredraganden.* slag till lag om fortsatt giltighet av arbetstidslagen för detaljhandeln, icke funnit tillräcklig anledning föreligga att utesluta ordet rakstuga ur nämnda arbetstidslag. Vid sådant förhållande synes ordet böra bibehållas jämväl i butikstängningslagen.

2 §.

Enligt 2 § 1) butikstängningslagen äger lagen icke tillämpning å försäljning, som bedrives under utövning av eller i samband med ordnad restaurang-, kafé- eller konditorirörelse, såframt därvid till avhämtning eller försändning icke försäljas andra varor än lagad mat, bageri- och konditorivaror, alkoholfria drycker eller tryckta skrifter.

Förevarande undantagsstadgande infördes vid 1939 års revision av butikstängningslagen. I fråga om innebörden av uttrycket ordnad restaurang-, kafé- eller konditorirörelse anförde arbetstidsutredningen angående butiks- och kontorsanställda att endast verkliga restauranger, kaféer och konditorier borde befrias från butikstängningslagens reglering samt att ett grundvillkor för att ordnad serveringsrörelse skulle anses föreligga vore att för rörelsen vore ordnat med bord och stolar. Föredragande departementschefen uttalade sin anslutning härtill, och från riksdagens sida anmäldes icke avvikande mening på denna punkt. Jämväl under förarbetena till 1942 års lag var frågan föremål för uppmärksamhet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i sitt i förevarande sammanhang till arbetsrådet avgivna yttrande anført, att enligt länsstyrelsens mening förutsättningen för att butikstängningslagen ej skulle äga tillämpning borde vara, att serveringsrörelsen ej blott kunde betecknas såsom ordnad utan därjämte vore av en icke alltför obetydlig omfattning. Serveringsrörelsen borde med andra ord icke vara ett camouflage, tjänande syftet att möjliggöra försäljningsrörelsens frikoppling från butikstängningslagens bestämmelser. Med hänsyn härtill vore enligt länsstyrelsens mening en närmare bestämning av begreppet ordnad restaurang-, kafé- eller konditorirörelse av behovet påkallad.

Sveriges konditor-förening har ansett det för tillämpningen av förevarande undantag böra förutsättas dels att gästen skulle kunna beredas varm dryck

och dels att serveringsomsättningen vore av viss storleksordning. Den förstnämnda förutsättningen syntes kunna inskrivas i lagen.

Arbetsrådet anför för egen del härutinnan:

Att närmare angiva vad som är att förstå med ordnad serveringsrörelse torde stöta på stora svårigheter. Det torde sålunda å ena sidan icke under alla förhållanden vara tillräckligt, att gästerna kunna beredas varm dryck, och å andra sidan synes serveringens omsättning icke alltid kunna tillmätas avgörande betydelse. Då arbetsrådet enligt 3 § i lagen har att på därom framställd begäran avgöra, huruvida, bland annat, förevarande undantagsstadgande i visst fall äger tillämpning eller ej, torde böra överlämnas åt arbetsrådet att genom sin praxis närmare utforma bestämmelsens innebörd.

Jämlikt 2 § 6) butikstängningslagen är från lagens tillämpning undantagen försäljning av konfektyrer i förpackning eller färsk frukt från automatapparat, som är uppsatt utanför butik, där sådana varor saluföras, och som handhaves av butiksinnehavaren.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har föreslagit att, med hänsyn till länge rådande faktiska förhållanden, genom tillägg till förutnämnda stadgande från lagen måtte undantagas försäljning av konfektyrer i förpackning från automatapparat, som vore uppsatt vid järnvägsstation.

Arbetsrådet anför härom:

Enligt vad arbetsrådet inhämtat drives försäljning av konfektyrer och frukt från automatapparater vid järnvägsstationer av ett bolag, som med statens järnvägar och vissa enskilda järnvägar träffat avtal om uppsättande av dylika apparater mot erläggande av viss avgift. Tillstånd till här avsedd försäljning hava lämnats av vederbörande länsstyrelser med stöd av 11 § butikstängningslagen.

Då ifrågavarande automatförsäljning från allmänhetens, framför allt den resande allmänhetens, synpunkt torde fylla ett visst behov men det är tveksamt, huruvida 11 § i lagen är tillämplig — det synes här endast kunna bli fråga om »synnerliga skäl» enligt punkt 7) — föreslår arbetsrådet, att nämnda automathandel helt undantages från lagens tillämpning. I sådant syfte synes 2 § 6) kunna erhålla följande lydelse:

6) försäljning av — — — av butiksinnehavaren, *ävensom från dylik apparat, uppsatt inom järnvägs stationsområde.*

Föredraganden. I fråga om tolkningen av vad som i 2 § 1) skall förstås med ordnad restaurang-, kafé- eller konditorirörelse delar jag den mening som uttalats av arbetsrådet.

Jag finner hinder icke möta att biträda arbetsrådets förslag att från butikstängningslagens tillämpningsområde skall undantagas — förutom bl. a. sådan automatförsäljning som avses i 2 § 6) i dess nuvarande lydelse — jämväl försäljning av konfektyrer och färsk frukt från automatapparat, som är uppsatt inom järnvägs stationsområde. Undantaget torde emellertid endast böra gälla automater, uppsatta inne i väntsalen eller eljest inom sådan del av stationsområdet som huvudsakligen är avsedd för de resande.

3 §.

Enligt 3 § butikstängningslagen åligger det arbetsrådet att, på begäran av domstol, allmän åklagare eller den, vars rätt därav beröres, avgöra huruvida lagen äger tillämpning å viss försäljning eller visst öppethållande av butik. I annan fråga rörande lagens tillämpning har arbetsrådet att på begäran av domstol, allmän åklagare eller den, vars rätt beröres av frågan, avgiva utlåtande.

Överståthållarämbetet har ifrågasatt, om icke i förevarande paragraf borde angivas, att jämväl länsstyrelse ägde att hos arbetsrådet påkalla avgörande, huruvida lagen i visst fall ägde tillämpning, ävensom att i annan fråga rörande lagens tillämpning inhämta rådets utlåtande.

Arbetsrådet anser, med hänsyn till att tveksamhet rådde huruvida länsstyrelse ägde inhämta avgörande eller utlåtande av arbetsrådet, att uttrycklig bestämmelse därom torde böra inflyta i den nya lagen.

I likhet med arbetsrådet anser jag att även länsstyrelserna äga och, i *Föredraganden*. mån av behov, böra inhämta utlåtande från rådet i de ämnen som avses i 3 §. Ett allmännare utnyttjande av denna möjlighet torde kunna leda till ökad jämnhet i lagtillämpningen. Paragrafen synes därför böra kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om förefintligheten av en sådan rätt. Härigenom kommer också länsstyrelsernas uppmärksamhet att fästas på ifrågavarande möjlighet.

4 och 5 §§.

Förevarande paragrafer innehålla butikstängningslagens grundläggande bestämmelser, nämligen de föreskrifter som reglera den vanliga affärstiden. Huvudregeln är härvidlag att butik får hållas öppen för allmänheten å söckendag från klockan 8 till klockan 19 samt att den skall vara stängd å söndag och helgdagar.

1941 års arbetstids- och butikstängningssakkunniga föreslogo vid 1942 års revision av lagen, att den allmänna affärstiden — med vissa undantag — skulle sluta klockan 18. Detta förslag vann emellertid ej Kungl. Maj:ts eller riksdagens bifall.

Sveriges köpmannaförbund har nu anfört, att flertalet köpmannaföreningar, under åberopande av att genom kommunala beslut eller på frivillighetens väg stängning av butikerna klockan 18 mångenstädes införts i landet, uttalat sig för att bestämmelse om stängning vid denna tid måtte införas i lagen.

Arbetsrådet anser förhållandena på butikstängningslagens område ej sedan 1942 ha undergått sådana förändringar, att ändring i förevarande avseende av gällande lag är motiverad.

Föredraganden. På sätt arbetsrådet framhållit ha, sedan statsmakterna senast togo ställning till förevarande spörsmål, icke inträtt några sådana ändrade förhållanden som böra föranleda ett legalt framflyttande av tiden för kvällsstängningen. Genom kommunala beslut eller på frivillighetens väg har emellertid som bekant stängningstiden i stor utsträckning redan förlagts tidigare än klockan 19. Den blivande utvecklingen torde komma att visa, om en mer eller mindre generell 18-stängning kan genomföras. Frågan hör till dem som böra upptagas till övervägande, när den av mig nu förordade, till tre års giltighet begränsade, butikstängningslagen skall ersättas med en ny lag.

6 §.

I tredje stycket sista punkten av förevarande paragraf, som stadgar rätt till kommunal avvikelse från den vanliga affärstiden, föreskrives, att bestämmelser om dylik avvikelse må meddelas för butiker av visst slag.

Länsstyrelsen i Uppsala län har anfört, att vissa tolkningssvårigheter uppstått i fråga om innebörden av detta stadgande. Enligt länsstyrelsens mening borde ett förtydligande ske av lagtexten i den riktningen, att ett kommunalt beslut, avseende butiker av visst slag, borde så fullständigt som möjligt angiva ifrågavarande affärers varusortiment och ej allenast hänföra sig till affärens sedvanliga benämning.

Arbetsrådet anför härom:

Ett kommunalt beslut, som exempelvis medger längre öppethållande för visst slag av butiker än för övriga butiker, bör givetvis erhålla en sådan avfattning, att det icke blir rådande osäkerhet om vilka butiker, som omfattas av beslutet, med därav följande orättvisor för olika grupper av detaljhandlare. Butikstängningslagen giver exempel på två olika metoder att bestämma en grupp av butiker, för vilka särskilda bestämmelser gälla. I 5 § gives sålunda särbestämmelse för butik, där handel idkas *huvudsakligen* med mejerivaror, ägg o. s. v. I 11 § 3 mom. 1) uppräknas däremot *fullständigt* det varusortiment, som tillåtes för att butik skall falla under den där angivna regeln. Enligt arbetsrådets mening kan, beroende på omständigheterna, endera av dessa metoder användas vid bestämmande av den affärsgrupp, som avses med ett kommunalt beslut. Att på ett mera obestämt sätt angiva den avsedda affärsgruppen synes däremot ej böra tillåtas.

Då enligt arbetsrådets erfarenhet ett behov av förtydligande i lagtexten syntes föreligga, föreslår arbetsrådet, att 6 § erhåller nedan angivna lydelse:

I kommun — — — under högmässogudstjänst.

Där det — — — under högmässogudstjänst.

Bestämmelse — — — angivna butiker. *Meddelas bestämmelser för butiker av skilda slag eller för endast butiker av visst slag skall, såvitt fråga ej är om frisersalong eller fotografiateljé, i beslut härom angivas vilka varor, som uteslutande eller huvudsakligen få saluhållas.*

Föredraganden. Då ett förtydligande av förevarande föreskrift i av arbetsrådet angiven riktning synes böra ske, har i departementsförslaget 6 § kompletterats i enlighet därmed.

11 §.

Förevarande paragraf innehåller de viktiga bestämmelserna om länsstyrelsens rätt att under vissa i paragrafen närmare angivna omständigheter medgiva näringsidkare rätt att hålla butik öppen för allmänheten eller anorstädes idka försäljning till allmänheten under annan affärstid än den vanliga. Paragrafen finnes, såsom jag tidigare omnämnt, i dess helhet återgiven i den vid detta protokoll fogade *Bilagan B*, till vilken torde få hänvisas. I korthet må här nämnas att de i 3 mom. av paragrafen angivna fallen, då dispens må ifrågakomma, äro följande: 1) försäljning av vanliga kioskvaror (tobaksvaror räknas ej dit) från kiosker och dylika försäljningsställen; 2) försäljning av en del kioskvaror från butiker; 3) försäljning av vanliga kioskvaror, lagad mat och tobaksvaror vid nöjestillställning, idrottstävling el. dyl.; 4) försäljning av vanliga kioskvaror, tobaksvaror och mindre pappersartiklar vid järnvägs- m. fl. stationer; 5) försäljning utomhus av varm korv o. dyl.; 6) söndagsförsäljning av blommor, frukt m. m. från butiker, m. m.; samt 7) öppethållande eller försäljning i andra fall, »då synnerliga skäl därtill äro». Beträffande innebörden av de förslag och erinringar i fråga om 11 §, som framstälts i de till arbetsrådet avgivna yttrandena får jag, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till den vid protokollet i detta ärende fogade *Bilagan A* (sid. 25 ff.).

Arbetsrådet har vid sin nu förevarande skrivelse fogat en sammanställning av uppgifter, som införskaffats från länsstyrelserna, rörande för närvarande giltiga tillstånd till annan affärstid än den vanliga (11 § gällande lag), därvid till jämförelse återgivits motsvarande uppgifter, inhämtade av 1941 års arbetstids- och butikstängningssakkunniga och avseende slutet av år 1941. Sammanställningen utvisar följande.

	11 § 3 mom.						
	1)	2)	3)	4)	5)	6)	7)
Antalet tillstånd i slutet av år 1941 ..	1 075	756	542	750	601	— ¹	184
Antalet tillstånd i slutet av år 1944 ² ..	1 654	612	327	1 238	863	225	706

Den fråga, som vid behandlingen av denna paragraf tilldrager sig den största uppmärksamheten, är regleringen av handeln med tobaksvaror utom den vanliga butikstiden. Enligt gällande butikstängningslag, liksom även enligt 1939 års lag, kan tillstånd till försäljning av tobak såsom av det föregående framgår lämnas i tre fall. Ur praktisk synpunkt viktigast är rätten att sälja tobak från s. k. trafik kiosker enligt

¹ 11 § 3 mom. 6) saknade motsvarighet i 1939 års butikstängningslag.

² Dessutom tillkomma 158 tillstånd, vilka antingen meddelats med stöd av två eller flera punkter i 11 § 3 mom. eller också medgivits enbart jämlikt 11 § utan angivande av någon särskild punkt.

punkt 4) i paragrafens tredje moment. Tillstånd till handel med tobak kan vidare med stöd av punkt 3) i samma moment medgivas i samband med nöjestillställning, idrottstävling, friluftsbad eller dylikt. Slutligen kan jämlikt punkt 7) tobaksförsäljning medgivas i speciella undantagsfall, nämligen då, såsom det heter i lagrummet, synnerliga skäl därtill äro. Enligt vad som framgår av förarbetena till gällande lag skall punkt 7) kunna tillämpas bland annat med hänsyn till personliga omständigheter hos den tillståndssökande. Man har här närmast avsett sådana fall, då sociala skäl talade för att person, som på grund av lyte eller sjukdom icke kunde försörja sig eller sin familj på annat sätt än genom kioskhandel, erhöle det tillskott i inkomst, som rätten till tobaksförsäljning utom den vanliga affärstiden medförde (jfr andra lagutskottets utlåtande nr 49/1942 sid. 39).

Vid tillkomsten av såväl 1939 års butikstängningslag som nu gällande lag ansågs den slutliga regleringen av kioskhandeln med tobak böra anstå i avbidan på resultatet av då pågående utredning om regleringen av tobakshandeln i dess helhet. En sådan reglering har numera kommit till stånd genom *lagen den 11 juni 1943* (nr 346) *angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror*. Jämlikt 4 § nämnda lag skall monopolets utöware i samråd med statens tobaksnämnd söka anpassa tobaksförsäljningsstälленas antal med hänsyn till möjligheten för de återförsäljare, vilkas rörelse företädesvis omfattar försäljning av tobaksvaror, att uppnå skälig omsättning, i den mån så kan ske utan åsidosättande av allmänhetens och monopolets utöwares intressen. I anslutning därtill föreskrives i 3 § Kungl. Maj:ts instruktion för statens tobaksnämnd att nämnden, i fråga om beviljande av rätt till inköp mot rabatt hos monopolets utöware för bedrivande av detaljhandel med tobaksvaror i stad eller stadsliknande samhälle, skall verka för att all varsamhet iakttages, som är förenlig med allmänhetens berättigade anspråk på bekväm tillgång till tobaksvaror och monopolets utöwares intressen.

I detta sammanhang må även omnämnas att genom en cirkulärskrivelse från socialdepartementet den 28 januari 1944 länsstyrelserna anmodats att, innan ärende angående särskilt tillstånd till annan affärstid än den vanliga (11 § butikstängningslagen) avgjordes, inhämta yttrande från tobaksnämnden, därest i ärendet vore fråga om försäljning av tobaksvaror i stad eller stadsliknande samhälle och ansökningen icke funnes uppenbarligen böra avslås.

*Arbetsrådet*¹ föreslår, att i lagen stadgas obligatorisk skyldighet för länsstyrelse att i ärenden angående handel med tobak under utsträckt affärstid höra tobaksnämnden, samt anföra till motivering av detta sitt förslag följande.

Genom tillkomsten av 1943 års tobakslagstiftning har frågan om handeln med tobak under utsträckt affärstid kommit i ett nytt läge. Tidigare var

¹ Majoriteten i rådet, bestående av hrr Bosæus, Pelow, Söderbäck, Thörnberg och Johansson.

tobaksförsäljningen fri, och näringsidkare, som innehade länsstyrelsens tillstånd till tobakshandel utom vanlig affärstid, kunde räkna med att utan vidare erhålla tobaksvaror för försäljning. Numera kan det emellertid inträffa, att näringsidkare av statlig myndighet, länsstyrelsen, medgives tillstånd att driva handel med tobak utom vanlig affärstid men genom annat statligt organ, tobaksnämnden, förvägras rätt att inköpa tobaksvaror för saluhållande.

Den lämpligaste utvägen att undvika förutnämnda icke önskvärda konsekvens synes vara, att statens tobaksnämnd på ett eller annat sätt får, i vad avser försäljning av tobak, medinflytande vid beviljandet av tillstånd jämlikt 11 § butikstängningslagen. Beträffande formen för ordnandet av detta medinflytande må följande anföras. Tobaksnämnden har i sitt yttrande till arbetsrådet upptagit två alternativa förslag. Det ena alternativet, vilket förordas av nämnden, innebär, att länsstyrelsen före avgörandet av tillståndsärende, som avser försäljning av tobak, skall inhämta nämndens utlåtande samt att länsstyrelsen mot nämndens avstyrkande icke må bifalla ansökningsen, i vad avser tobak. Härigenom skulle alltså införas en vetorätt för tobaksnämnden. Enligt det andra alternativet skall visserligen stadgas obligatorisk skyldighet för länsstyrelsen att i ärenden av angiven art höra tobaksnämnden, men det slutliga avgörandet skall fortfarande ligga hos länsstyrelsen.

Enligt arbetsrådets mening tala vissa skäl mot det första alternativet. Vid prövning av ansökan om tillstånd jämlikt 11 § gäller enligt 3 mom. såsom en allmän regel, att hänsyn skall tagas å ena sidan till det gagn för allmänheten och å andra sidan till de olägenheter för annan handel, som skulle uppkomma vid bifall till framställningen. I fråga om tillstånd enligt 3 mom. 7) kunna emellertid, såsom tidigare nämnts, av sociala skäl även andra omständigheter komma i beaktande. Ömmande personliga förhållanden hos den tillståndssökande kunna sålunda medföra, att tillstånd till försäljning av tobak utom den vanliga affärstiden medgives, även om en avvägning enligt den allmänna regeln mellan allmänhetens och konkurrenternas intressen skulle ha givit motsatt resultat. Då tobaksnämnden enligt 1943 års monopol-lag och den för nämnden utfärdade instruktionen endast har att taga hänsyn till allmänhetens berättigade anspråk och monopolets utövares intressen, kan fara föreligga, att tobaksnämnden anser sig icke kunna skänka beaktande åt förutnämnda sociala synpunkt. — Enligt monopol-lagen har tobaksnämnden, åtminstone formellt sett, karaktären av ett rådgivande organ i förhållande till monopolets utövarer. Då tobaksnämnden enligt dess förslag skulle bibehålla denna karaktär beträffande försäljning under den vanliga butikstiden, kan det synas oegentligt att i fråga om handel med tobak under utsträckt affärstid lämna det formella avgörandet åt nämnden.

Tobaksnämndens ordförande har visserligen under hand upplyst, att nämnden i hittills till vederbörande länsstyrelser avgivna utlåtanden ansett sig böra taga hänsyn till samtliga omständigheter, som böra vinna beaktande vid meddelande av tillstånd enligt 11 § butikstängningslagen. Men då det torde vara obestriddligt att länsstyrelserna i regel ha större möjligheter än ett centralt organ att erhålla allsidiga upplysningar om de lokala förhållanden, som här komma i fråga, och då det ur nämndens synpunkt torde vara likgiltigt vilken form som väljes för nämndens medinflytande vid tillståndsgivningen enligt nämnda paragraf, om blott syftet med monopol-lagen vinnas, anser sig arbetsrådet böra förorda det andra av nämnden framlagda förslaget, mot vilket inga berättigade invändningar torde kunna resas. Arbetsrådet förutsätter därvid, att länsstyrelsen i största möjliga utsträckning beaktar den ståndpunkt, som kommer till uttryck i nämndens utlåtande. Något

uttryckligt lagstadgande härom synes knappast vara erforderligt. I de troligen sällsynta fall, då länsstyrelsen trots tobaksnämndens avstyrkande medger tobakshandel under utsträckt affärstid, återstår möjligheten att hos Kungl. Maj:t anföra besvär över länsstyrelsens beslut. På skäl, som anförts i nämndens yttrande, föreslår arbetsrådet under 18 §, att monopolets utöware uttryckligen tilläggas besvärsrätt.

Då det i vissa fall, t. ex. om det gäller tillfällig försäljning av bland annat tobak i samband med nöjestillställning och dylikt, kan föranleda onödigt omgång att inhämta yttrande från tobaksnämnden, föreslår arbetsrådet, att i lagtexten intages bestämmelse, att nämnden skall höras, såvida ej fråga är om försäljning under allenast kort tid.

I denna fråga äro emellertid *arbetsrådets ordförande* och *ledamoten Borgström* av skiljaktig mening. Den förre framhåller, att enligt hans mening det av tobaksnämnden förordade alternativet vore att föredraga. Då tobaksnämnden — reellt om också icke formellt sett — ägde bestämmanderätt i fråga om detaljförsäljning av tobaksvaror från butik (häri inbegripet kiosk), som vore underkastad den vanliga affärstiden, funne han med hänsyn till den nämnden åvilande uppgiften att rationalisera all tobaksdetaljhandel lämpligast att nämndens ståndpunkt bleve avgörande även beträffande försäljning av tobak under utsträckt affärstid.

Ledamoten Borgström anför bl. a. följande.

Majoritetens ståndpunkt innebär, att nämnden skulle erhålla ett *mindre* inflytande i ärenden rörande försäljning av tobaksvaror från kiosk med utsträckt affärstid än vid försäljning i butik eller från kiosk med vanlig affärstid. Detta synes mig vara en otillfredsställande anordning. De till stöd för majoritetens uppfattning åberopade skälen synas mig heller icke övertygande.

Enligt majoritetens mening skulle nämndens handlande uteslutande komma att bestämmas av monopollagen och nämndens instruktion. Fara kunde föreligga, att nämnden ansåge sig icke *kunna* beakta sådana ömmande personliga förhållanden, som avses i punkten 7) av 11 § 3 mom. butikstängningslagen. För min del finner jag tvärtom uppenbart, att nämnden vid behandlingen av förevarande ärenden skulle ha *skyldighet* att beakta jämväl butikstängningslagens stadganden och de direktiv rörande dessas tillämpning, en blivande proposition i ämnet kan komma att innefatta. Hela syftet med anordningen vore ju just att hos *en* myndighet sammanföra tillämpningen av såväl monopollag som butikstängningslag på den punkt, där dessa lagars tillämpningsområden sammanfalla. Nämndens ordförande har för övrigt — under hänvisning till de av nämnden under år 1944 till länsstyrelserna avgivna remissyttrandena — upplyst, att nämnden redan nu ansett sig skyldig beakta ömmande omständigheter. Nämnden har sålunda praktiskt taget undantagslöst ansett sig böra tillstyrka fortsatt giltighet av tidigare beviljade tillstånd enligt nyss angivna stadgande i butikstängningslagen, oaktat behov ur distributionssynpunkt av dessa försäljningsställen ofta icke förelegat. I de fall, då ansökan om nytt försäljningsställe avstyrkts trots att »synnerliga skäl» styrkts av sökanden, har orsaken varit, att bifall till ansökningen måst antagas undergräva försörjningsmöjligheten för innehavaren av en närbelägen tobakshandel, ett bedömande som icke torde föranleda anmärkning ur social synpunkt.

Det formella skälet mot vetorätt för nämnden, att denna i sitt förhållande till tobaksmonopolets utöware har karaktären av ett rådgivande organ, torde icke heller majoriteten vilja tillmäta större betydelse. Uppenbarligen har nämnden erhållit sagda karaktär av den anledningen, att det svenska tobaksmonopolet utövas genom ett aktiebolag. Denna omständighet innefattar enligt min mening intet som helst hinder mot att den sakligt mest tillfredsställande lösningen av nu förevarande fråga väljes. Anmärkas kan, att det under den tid av ett och ett halvt år, som nämnden nu varit i verksamhet, icke i något enda fall inträffat, att monopolbolaget fattat annat beslut än nämnden föreslagit.

Då majoriteten uttalat, att det ur nämndens synpunkt torde vara likgiltigt, vilken form som väljes för dess medinflytande, må allenast framhållas, att nämnden själv betecknat det av majoriteten förordade alternativet såsom en mindre rationell lösning, vilken splittrar tillämpningen av en och samma lag på två myndigheter och förutsätter besvärshöjd hos Kungl. Maj:t för monopolbolaget.

Vad slutligen angår majoritetens uttalande, att länsstyrelserna i regel skulle ha större möjligheter än nämnden att erhålla upplysningar om lokala förhållanden, finner jag detsamma tillfullo vederlagt redan av de upplysningar rörande nämndens sätt att behandla förevarande ärenden, som lämnats i dess skrivelse till arbetsrådet. Här har — med utnyttjande av aktiebolaget svenska tobaksmonopolets stora resurser — en särskild organisation för ärendenas metodiska utredande uppbyggts och ställts till förfogande åt en myndighet, som uteslutande har till uppgift att syssla med tobaksförsäljningens problem. Vidare bör emellertid framhållas, att nämnden självfallet i likhet med länsstyrelserna får tillgång till de lokala myndigheternas yttranden. Man måste fråga sig, vilka upplysningar de av skiftande arbetsuppgifter hårt tyngda länsstyrelserna skulle kunna ha tid och möjlighet att anskaffa i dessa ärenden utöver dem, som framkomma genom de lokala myndigheternas yttranden och nämndens på ort och ställe verkställda undersökningar. Jag finner för min del all anledning antaga, att nämndens samsättnings, de lokala myndigheternas yttranden och de i nämndens egen regi bedrivna undersökningarna innefatta fullt tillfredsställande garantier för ett allsidigt och rättvist bedömande av ansökningarna i fråga. Varje skäl saknas därför enligt min mening att fränkänna nämnden en befogenhet, som måste framstå såsom en naturlig konsekvens av 1943 års riksdagsbeslut rörande tobaksdetaljhandelns ordnande.

Handelskammarna i Malmö, Göteborg, Karlstad, Gävle och Luleå ha biträtt majoritetens i arbetsrådet förevarande förslag. Förstnämnda handelskammare har funnit förslaget om vetorätt för tobaksnämnden stridande mot svensk administrativ praxis och dessutom i övrigt olämpligt. Däremot har *handelskammaren i Stockholm*, ehuru enligt handelskammarens mening det praktiska resultatet torde bli detsamma vare sig det ena eller andra alternativet valdes, dock föredragit det reservationsvis framkomna förslaget. Reservanternas förslag har även tillstyrkts av *Sveriges köpmannaförbund*.

Kommerskollegium förklarar, att enligt kollegiets mening kunde det av skäl, som närmare utvecklats i reservationerna, icke anses väl förenligt med den omorganisation av tobakshandeln, som genomfördes 1943, att till läns-

styrelsens fria bedömande lämna frågan om beviljande av tillstånd till handel med tobaksvaror, närmast kioskhandel, utom den vanliga affärstiden. Kollegiet funne därför den linje för frågans lösning, som arbetsrådets majoritet valt, föga tillfredsställande. Å andra sidan kunde de invändningar ur mera formell synpunkt, som riktats mot den reservationsvis anvisade utvägen, ej fränkännas visst berättigande. Ur administrativ synpunkt kunde det måhända förefalla i viss mån oformligt att i visst hänseende inskränka länsstyrelsens beslutanderätt genom att tillerkänna tobaksnämnden vetorätt. Ville man undvika denna formella oegentlighet, skulle måhända kunna tagas under övervägande att överhuvud taget undantaga tobaksvaror från länsstyrelsens tillståndsgivning enligt 11 § och överlämna beslutanderätten rörande dessa varor till det organ, som eljest hade att besluta om tillhandahållande av tobaksvaror åt handlande, nämligen tobaksmonopolets utövare efter hörande av tobaksnämnden. Därest en sådan linje icke skulle anses framkomlig, ville kollegiet för sin del förorda det reservationsvis framförda förslaget.

En företeelse, som under giltighetstiden för 1939 och 1942 års butikstängningslagar tilldragit sig visst intresse, är den s. k. dubbelkiosken. Härmed avses i de typiska fallen en kiosk, som genom mellanvägg är delad i två avdelningar. I den ena avdelningen försäljas under vanlig affärstid diverse varor, däribland tobak, i den andra avdelningen åter efter vederbörligt tillstånd under utsträckt affärstid endast de i punkt 1) av tredje momentet tillåtna kioskvarorna. De anordningar, som vidtagas för att skapa en dubbelkiosk, kunna variera från fall till fall, ibland innebära de exempelvis tillbyggnad av en kiosk i omedelbar anslutning till butik i egentlig mening, men principen är densamma. Det förekommer även, att butik i egentlig mening omändras efter typen dubbelkiosk. Så har exempelvis innehavaren av en speceriaffär, som avbalkat en del av butiksutrymmet, sökt tillstånd jämlikt 11 § 3 mom. 2) i lagen att därstädes försälja allenast i nämnda lagrum angivna varor utom den vanliga affärstiden. — Inrättande av dubbelkiosker äger visst samband med de förhållanden, som rådde under giltighetstiden för 1919 års butikstängningslag. Enligt nämnda lag var det tillåtet att i en kiosk försälja tobak under vanlig affärstid och därefter hålla kiosken öppen för försäljning av andra kioskvaror än tobak. Då denna försäljningsform gav anledning till smyghandel med tobak under kvällar och söndagar, infördes i 1939 års lag den bestämmelsen, att tillstånd enligt 3 mom. 1) till handel med vanliga kioskvaror, alltså icke tobak, från ett försäljningsställe endast kunde medgivas, om under hela försäljningsdagen endast dessa varor saluhölles. Bestämmelsen inflöt oförändrad i 1942 års butikstängningslag.

Arbetsrådet anför, att fråga uppstått, huruvida en dubbelkiosk kunde betraktas som ett försäljningsställe. Oberoende av hur detta spörsmål vore

att lösa i det enskilda fallet — högsta domstolen hade i ett nyligen avkunnat utslag¹ frikänt en näringsidkare, som åtalats för att han omändrat en kiosk med tillstånd enligt 3 mom. 1) till att omfatta jämväl en avdelning för försäljning av tobak under vanlig affärstid — syntes det framgå av grunderna till 1939 års lagstiftning, att tillstånd till försäljning under utsträckt affärstid i regel icke borde medgivas i fråga om dubbelkiosk samt att, om dubbelkiosk inrättades efter meddelande av tillstånd, frågan om detsammes återkallande borde upptagas till prövning.

I fråga om de särskilda dispensbestämmelserna i 11 § har följande förekommit.

I 3 mom. stadgas, såsom i annat sammanhang berörts, att vid prövning av ansökan hänsyn bland annat skall tagas å ena sidan till det gagn för allmänheten och å andra sidan till de olägenheter för annan handel, som skulle uppkomma vid bifall till framställningen.

Av vissa till arbetsrådet inkomna yttranden framgår, att olika meningar råda om innebörden av uttrycket »annan handel». 1941 års arbetstids- och butikstängningssakkunniga anförde, att härmed finge avses sådan handel, som dreves i närheten av den i ansökningen avsedda platsen och som vore direkt berörd i konkurrenshänseende.

Arbetsrådet erinrar, vad beträffar ansökning om försäljning av tobak utom den vanliga affärstiden, om att nödigt beaktande av syftet med 1943 års tobakslagstiftning kunde föranleda, att hänsyn toges ej blott till det direkta och påtagliga avbräck, som vid bifall till ansökningen skulle uppstå för specialtobakshandlare i närheten av den i ansökningen avsedda platsen, utan även till en allmän omsättningsminskning, som kunde väntas drabba sådana tobakshandlare inom ett större område. I fråga om tolkningen av uttrycket »annan handel», när det gällde andra varor än tobak, framhåller arbetsrådet, att den krets av näringsidkare, som skulle beröras av ett ifrågasatt tillstånd, ej borde fattas allt för snäv.

Beträffande 3 mom. 1) har Sveriges kioskidkares riksförbund föreslagit, att det tillåtna varusortimentet utökas med fotografisk film och smärre pappersartiklar. Förbundet har anförts, att särskilt film borde tillhöra de varor, som finge försälas utom den vanliga affärstiden. Ofta vore förhållandena sådana, att tanken på att fotografera uppkomme först vid anträdandet av en promenad eller dylikt å söndagar. Om film då saknades, kunde ingen fotografering äga rum och fotohandlaren skulle gå miste om den förtjänst, han eljest skulle ha gjort på filmens framkallning och kopiering.

Från representanter för butikshandeln med fotografiska artiklar — fotohandlarnas riksförbund och Sveriges fotoleverantörers förbund — har å andra sidan i till arbetsrådet avgivna särskilda yttranden i anledning av

¹ N. J. A. 1944 sid. 545.

nyssnämnda förslag anförts, dels att tillåtelse till kioskförsäljning av film skulle vålla ett betydande avbräck för näringsidkare, som företrädesvis handlade med fotografiska artiklar, och dels att film med hänsyn till lagringssvårigheter och på grund av den specialkännedom om film och kameor, som saluhållandet förutsatte, icke vore en lämplig kioskvara.

Arbetsrådet förmenar, att film otvivelaktigt vore att betrakta som en »impulsvara», som det ur allmänhetens intresse kunde vara önskvärt att erhålla tillgång till utom den vanliga butikstiden, framför allt å söndagar. Arbetsrådet, som funne övervägande skäl tala för att fotografisk film upp- toges bland de enligt 3 mom. 1) tillåtna varorna, föreslog på grund härav en lagändring i angiven riktning. Något större behov för allmänheten att kunna inköpa smärre pappersartiklar utom den vanliga affärstiden torde däremot enligt arbetsrådets mening icke föreligga. Rådet ansåge sig därför icke kunna tillstyrka en ytterligare utökning av varusortimentet i 3 mom. 1) med nämnda pappersartiklar.

I fråga om den av arbetsrådet föreslagna utökningen av varusortimentet med fotografisk film har anmälts skiljaktig mening av *ledamöterna Borgström, Thörnberg och Johansson*, vilka anförde:

Det må erinras om, att fotografisk film är en av fotodetaljhandelns största och viktigaste artiklar. Film är en ömtålig och känslig vara och tål ej att lagras under olämpliga förhållanden med omväxlande kyla och värme. Den av fabrikanterna åsatta garantitiden kan ej garanteras, om ej lagring sker på ett för filmen lämpligt sätt. Felaktigheter, som uppstå vid olämplig lagring, återfalla dels på fabrikanten och dels på den handlande, som eventuellt fått framkalla filmen, varför dessa båda ha största intresse av, att filmen säljes och lagras på ett ställe, så att den köpande allmänheten blir tillfredsställd tillgodosedd och garantien kan hållas.

Filmformat och filmsorter äro numera i mycket högre grad än tidigare uppdelade i olika slag, varför ett relativt stort urval bör kunna tillhandahållas av återförsäljarna. Detta i sin tur fordrar sakkunnig personal, så att kunden vid köpet kan lämnas de uppgifter, som han behöver, vilket i allmänhet icke torde kunna ske, därest han betjänas av en kioskanställd expedient, som saknar branschvana. Nämnas må i detta sammanhang att en utbildningstid av 3—4 år fordras för utbildning av fullt kompetent försäljare inom den fotografiska detaljhandeln.

I landet finnas för närvarande inemot 5 000 filmförsäljningsställen, vilket enligt vårt förmenande mer än väl täcker behovet. Om kioskerna erhålla rätt att sälja film, skulle emellertid återförsäljarna utökas med omkring 6 000.

Vad beträffar allmänhetens intresse att ha bekväm tillgång till film vilja vi framhålla, att film är en relativt billig vara — de vanligaste sorterna kosta 1: 75 å 1: 90 per rulle. Den fotograferande allmänheten kan därför mycket väl förse sig med någon rulle i reserv, en åtgärd, som för övrigt numera är ganska vanlig och som gör, att söndagshandel med film blir tämligen överflödig.

Vi betvivla sålunda, att allmänheten kan ha något större intresse av att kioskerna mera allmänt bli försäljare av fotografisk film. Tvärtom hålla vi före, att allmänheten har det största intresse av att film endast försäljes i

butiker, där sakkunnig personal står till förfogande. Vi förmena, att det föreligger risk att, därest kioskerna, vilkas innehavare i allmänhet icke besitta någon sakkunskap inom den fotografiska branschen, komma att saluföra fotografisk film, mindervärdig sådan film kommer i marknaden bl. a. beroende på att kioskerna icke på ett tillfredsställande sätt kunna lagra filmen. Därest i något undantagsfall det skulle visa sig lämpligt att en kiosk medgives rätt att saluföra film, finnes möjlighet att lämna sådant tillstånd enligt 11 § 3 mom. 7). För att möjliggöra försäljning av film i *några* kiosker torde det därför icke vara nödvändigt att, såsom arbetsrådet föreslår, utsträcka rätten till att sälja film till alla kiosker.

Inom den fotografiska detaljhandeln har man på senare år genom samarbete mellan leverantörernas och detaljhandelns organisationer sökt höja butikernas och personalens standard. Såsom service åt allmänheten utföra de fotografiska detaljhandelsaffärerna framkallning och kopieringsarbete. Den fotografiska högsäsongen varar emellertid endast 4—5 månader under året, under vilken tid laboratoriearbetet är av större omfattning. De övriga månaderna fotograferas däremot relativt litet. För att de fotografiska affärerna under den döda säsongen skola kunna behålla sin personal fordras att filmförsäljningen väsentligen sker genom den reguljära fotohandeln. Skulle kioskerna upptaga försäljning av fotografisk film, torde det bli nödvändigt för den fotografiska detaljhandeln att permittera en stor del av sin personal under dödsäsongen. Detta skulle bli till förfång såväl för den fotografiska detaljhandeln och dess anställda som för allmänheten, vilken därigenom icke skulle kunna få samma goda betjäning i de fotografiska affärerna som nu är förhållandet.

Vi finna således, att med hänsyn såväl till detaljhandeln inom branschen som till de anställda den föreslagna utvidgningen av kioskernas varusortiment icke bör medgivas. Att sådan hänsyn tages finna vi skäligt och stå i överensstämmelse med de principer, vilka ligga till grund för lagstiftningen angående butikernas öppethållande. Butikstängningslagen bygger nämligen på den principiella grund att lagstiftningen icke bör utformas så, att en viss grupp försäljare på grund av lagbestämmelserna kommer i ett gynnsammare läge ur konkurrenssynpunkt än en annan. Att det icke heller blir till allmänhetens gagn om fotografisk film hänföres till kioskernas varusortiment ha vi även påvisat. Skulle den av kioskägarna ingivna framställningen dock vinna bifall, bli innehavare av fotografiska detaljaffärer sannolikt nödsakade att hemställa om tillstånd att hålla sina butiker öppna för allmänheten å tid, då sådant eljest icke är förenligt med butikstängningslagen. Vi vilja erinra om, att frukt- och konfektyraffärerna erhållit en dylik rätt med hänsyn till konkurrensen från kioskerna, när det gäller försäljning av frukt och konfektyrer. Vi anse emellertid denna utveckling föga önskvärd, då den skulle leda till ytterligare undantag från butikstängningslagens allmänna bestämmelser om den vanliga affärstiden, varigenom lagens syfte så småningom skulle komma att förfelas.

Reservanterna hemställa under hänvisning till det anförda att framställningen om att fotografisk film skulle få försäljas i kiosker enligt 3 mom. 1) icke måtte föranleda någon åtgärd.

Majoritetens inom arbetsrådet ifrågavarande förslag har tillstyrkts av *handelskamrarna i Göteborg och Karlstad* men avstyrkts av *handelskam-*

rarna i Malmö, Gävle, Sundsvall och Luleå samt Sveriges köpmannaförbund. I likhet med reservanterna har köpmannaförbundet ansett, att, därest det i något undantagsfall skulle visa sig lämpligt att en kiosk medgåves rätt att saluföra film, möjlighet funnes att lämna sådant tillstånd enligt 11 § 3 mom. 7). Även handelskammaren i Norrköping har uttalat sig mot majoritetsförslaget. Handelskammaren i Stockholm har emellertid ansett en viss kioskförsäljning böra medgivas. Enligt handelskammarens mening syntes det vara obestridligt, att allmänheten i vissa fall kunde ha intresse av att på annan tid än den vanliga butikstiden — särskilt på sön- och helgdagar — få inköpa fotografisk film. Det gällde i synnerhet under resor och utflykter. För tillgodoseende av dylikt behov syntes en viss kioskförsäljning av film böra medgivas, ehuru medgivandet — med hänsyn till den reguljära fotohandelns intressen — icke borde sträckas längre än som erfordrades för nu angivna ändamål. En lämplig begränsning av kioskernas försäljning av film syntes vara att densamma inskränktes till saluhållande i anslutning till trafikmedel och på sådana platser, där en viss turistfrekvens förekomme. Handelskammaren har förordat, att det ifrågavarande spørsmålet löses inom ramen för gällande lagstiftning genom angivande i motiven till lagen att »synnerliga skäl» för tillstånd enligt 11 § 3 mom. 7) skulle anses föreligga för försäljning av film i kiosker o. dyl. i anslutning till trafikmedel och på turistplatser.

I förevarande fråga ansluter sig *kommerskollegium* till det kompromissförslag, som framställts av Stockholms handelskammare och som innebure, att fotografisk film skulle få försälas från trafik kiosker. Någon lagändring torde enligt kollegiets mening ej erfordras för ändamålet, utan syntes — såsom nämnda handelskammare framhållit — tillståndsgivningen i förevarande fall kunna meddelas med stöd av punkt 7 i 3 mom. av 11 §.

Såsom tidigare i annat sammanhang omnämnts är såsom förutsättning för bifall enligt 3 mom. 1) stadgat, att under hela försäljningsdagen endast de enligt förevarande punkt tillåtna varorna säljas. I ett till arbetsrådet avgivet *yttrande* har ifrågasatts, huruvida tillstånd kan medgivas för försäljning av bland annat tobak under vanlig affärstid å vardagar och allenast de i punkt 1) uppräknade varorna utom vanlig affärstid å söndagar.

Arbetsrådet meddelar att rådet till behandling förehåft ett ärende av denna art samt att rådet därvid i avgivet utlåtande ansett tillstånd i dylikt fall icke kunna meddelas. Då ordalagen i lagrummet emellertid kunde giva anledning till viss tveksamhet, föreslår arbetsrådet, att uttrycket »hela försäljningsdagen» utbytes mot »under den vanliga affärstiden». En motsvarande jämkning av lagtexten borde göras även i punkt 2).

Beträffande 3 mom. 2) ha Sveriges frukt- och konfektyrhandlareförbund samt Stockholms frukt- och konfektyrhandlareförbund anført, att tillståndsmyndigheterna på vissa platser, exempelvis i Stockholm, icke med-

gäve frukt- och konfektyraffärer lika långt öppethållande som vanliga kiosker enligt punkt 1). Bestämmelsen i punkt 2) tillkom efter förslag av andra lagutskottet vid 1939 års riksdag, därvid utskottet bl. a. yttrade, att det gällde sådana specialaffärer, som under hela försäljningsdagen saluhölle endast i punkten uppräknade varor — i huvudsak sammanfallande med varusortimentet för vanliga kiosker — samt att goda skäl talade för att en utjämning av konkurrensförhållandena mellan nämnda slag av försäljningsställen och kiosker borde äga rum. I motioner vid 1942 års riksdag yrkades, att riksdagen måtte göra ett uttalande av innehåll, att vid tillståndsgivning enligt punkt 2) försäljning måtte medgivas i samma utsträckning som vid tillståndsgivning enligt punkt 1). Då tillståndsmyndigheten hade att avgöra hithörande ärenden med hänsyn till förhållandena i de särskilda fallen, fann andra lagutskottet ej lämpligt att föreslå riksdagen att göra något uttalande av allmängiltig innebörd.

Enligt den mening som nu uttalas av *arbetsrådet* bör icke utan särskilda skäl på samma ort göras någon skillnad i tiden för öppethållandet mellan vanliga kiosker, å ena sidan, samt frukt- och konfektyraffärer, å den andra sidan.

I 3 mom. 4) har *statens tobaksnämnd* — under anförande att tillstånd till försäljning av tobaksvaror i trafikiosk endast borde beviljas i fall, där ett klart behov av tillgång till tobaksvaror från den resande allmänhetens sida föreläge — föreslagit en omformulering, innebärande att uttrycket »mer betydande» skulle bli tillämpligt jämväl å station för järnvägsdrift.

Tobakshandlarnas riksförbund har ansett det böra understrykas, att tillstånd enligt förevarande punkt endast finge medgivas under den utsträckta tid, som kunde anses betingad av de *resandes* behov.

Arbetsrådet anser i likhet med tobaksnämnden, att tillstånd till trafikiosk borde, i vad avser järnvägsstationer, inskränkas till mera betydande sådana. I detta sammanhang omnämner arbetsrådet, att rådet till behandling förehåft spörsmålet, huruvida med hänsyn till allmänhetens intresse att erhålla tillgång till tobaksvaror utom den vanliga affärstiden skäl föreläge att i 3 mom. 4) eller i särskild bestämmelse lämna möjlighet för tillstånd till tobaksförsäljning vid viktiga knutpunkter för annan trafik än den i förevarande punkt avsedda — närmast med tanke på en framtida utveckling av bilismen — eller vid fritidsområde eller annan sådan plats, som allmänt besöktes å kvällar eller söndagar. Arbetsrådet anser emellertid att, om i dylika fall ett verkligt behov av tobaksförsäljning utom butikstid skulle vara för handen, detta kunde tillgodoses genom tillämpning av 3 mom. 3) eller 7).

Enligt 3 mom. 5) kan tillstånd lämnas till försäljning utomhus av varm korv eller varm fisk samt bröd, potatis och senap, som tillhandahållas i samband därmed.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ansett det önskvärt, att kioskhandel enligt 3 mom. 1) i vissa fall även finge omfatta varm korv. Förhållandena vore icke alltid sådana att det trots ett visst behov kunde löna sig för en person att begära särskilt tillstånd för endast korvhandel. I dylika fall synes länsstyrelsen böra ha möjlighet att medgiva en sådan kombination av varor, oaktat synnerliga skäl icke kunde åberopas.

Arbetsrådet anför härom följande.

Frågan om det är möjligt att medgiva försäljning å utsträckt affärstid av ett varusortiment, som utgör en kombination av varor, angivna i de skilda punkterna i tredje momentet, har icke upptagits till behandling under förarbetena till butikstängningslagen. Arbetsrådet har ej heller i hittills handlagda ärenden enligt lagen haft anledning att taga ställning till spörsmålet. Även om formellt sett hinder icke föreligger att medgiva det av länsstyrelsen avsedda tillståndet med stöd av såväl punkt 1) som punkt 5), synes emellertid kombinationen »varm korv — vanliga kioskvaror» vara olämplig ur bland annat hälsovårdssynpunkt.

Av skäl, för vilka under 18 § skall närmare redogöras, föreslår arbetsrådet vidare, att i 4 mom. intages bestämmelse om att länsstyrelses beslut om tillstånd enligt 11 § skola anslås i länsstyrelsens lokal och kungöras i länskungörelserna.

Under hänvisning till sina ovan återgivna uttalanden föreslår *arbetsrådet*, att 11 § butikstängningslagen erhåller följande ändrade lydelse.

1 mom. Länsstyrelsen må — — — denna lag.

Ansökning om — — — äga rum.

Tillfälle att — — — sådant yttrande.

Avser ansökning försäljning av tobak, skall, där ej fråga är om försäljning under allenast kort tid, länsstyrelsen inhämta yttrande i ärendet från statens tobaksnämnd, och må ärendet, i vad avser försäljning av tobak, ej avgöras, förrän nämndens yttrande kommit länsstyrelsen till handa.

2 mom. Tillstånd, varom — — — liknande synpunkt.

3 mom. Föreligger ej — — — till framställningen:

1) försäljning av — — — tryckta skrifter, *fotografisk film*, vykort och — — — försäljningsställe, där under *den vanliga affärstiden* endast dessa — — — anses föreligga;

2) försäljning av — — — sägs, där under *den vanliga affärstiden* endast dessa — — — klockan 22;

3) försäljning i — — — och tobaksvaror;

4) försäljning i direkt anslutning till station för *lufttrafik eller för mer betydande järnvägs-, sjö-, spårvägs- eller busstrafik* må medgivas — — — mindre pappersartiklar;

5) försäljning utomhus — — — fastställd plats;

6) försäljning av — — — annat föranleda;

7) öppethållande eller — — — därtill äro.

4 mom. Tillstånd meddelas — — — därtill äro.

I tillståndet — — — finnas erforderliga.

Länsstyrelsen skall — — — bedriver försäljningen.

Beslut, varigenom medgivits tillstånd, skall tillkännagivas genom anslag i länsstyrelsens lokal och införande i länskungörelserna.

Vidkommande spörsmålet om medgivande av handel med tobak *s-Föredraganden*. varor utom den vanliga butikstiden må till en början framhållas, att det icke torde vara lämpligt att, såsom kommerskollegium föreslagit, helt frikoppla denna tillståndsgivning från den som i övrigt utövas av länsstyrelserna. Uppenbart är å andra sidan att vid medgivanden varom här är fråga tillbörligt beaktande måste lämnas de grundsatser, varå den år 1943 genomförda monopollagstiftningen vilar och vilka vad detaljhandeln med tobak beträffar betingas av såväl statsfinansiella som sociala skäl. Länsstyrelserna ha också genom en cirkulärskrivelse från socialdepartementet i början av förra året anmodats att, då fråga uppkomme om dylik handel, regelmässigt inhämta yttrande från statens tobaksnämnd. Då butikstängningslagen nu skall revideras, bör lämpligen till densamma överföras bestämmelse, varigenom statens tobaksnämnd tillförsäkras erforderligt inflytande på behandlingen av dessa ärenden. Två alternativa förslag föreligga härutinnan. Enligt det ena, som omfattats av arbetsrådets majoritet, skulle i lagen föreskrivas obligatorisk skyldighet för länsstyrelse att i ärende varom nu är fråga höra tobaksnämnden. Härjämte skulle monopolens utövare uttryckligen tillerkännas rätt att överklaga länsstyrelsens beslut, varigenom rätt till handel med tobak under utsträckt tid medgivits. Det andra förslaget, vilket förordats av tobaksnämnden samt biträfts av arbetsrådets ordförande och en ledamot av rådet, innebär att nämnden skulle erhålla verklig vetorätt i dessa ärenden.

Väl torde det senare alternativet icke vara förenat med några större olägenheter. Det synes sålunda kunna tagas för givet att tobaksnämnden, om den erhöile vetorätt, skulle i önskvärd mån lämna utrymme åt de sociala synpunkter som, då fråga uppkommer om beviljande av rätt till handel med tobak under utsträckt tid, framträda icke endast i vad avser den reguljära kåren av tobakshandlare utan även, i särskilda fall, beträffande dispensökanden. Emellertid synes den av arbetsrådets majoritet förordade anordningen innebära en fullt tillräcklig garanti för att de principer, som ligga till grund för monopollagstiftningen, i erforderlig mån beaktas. Jag förutsätter härvid såsom självfallet att länsstyrelserna komma att i regel godtaga den standpunkt som intages av fackmyndigheten — statens tobaksnämnd — i dess utlåtanden. Om i något fall sistnämnda myndighet finner sig icke kunna åtnöjas med länsstyrelsens beslut, bör möjlighet stå öppen för tobaksnämnden att hänskjuta frågan till Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn till vad sålunda anförts och då den av arbetsrådets majoritet förordade linjen innebär det minsta avsteget från det administrativa förfarande, som eljest vinner tillämpning vid handläggningen av dispensansökningar enligt 11 § butikstängningslagen, har departementsförslaget i förevarande avseende ut-

formats i anslutning till nämnda linje. Att, såsom arbetsrådet föreslagit, från huvudregeln om skyldighet att inhämta tobaksnämndens utlåtande göra undantag då fråga vore om försäljning under allenast kort tid, synes icke medföra någon mera påtaglig praktisk fördel; påpekas må härvidlag att yttrande från nämnden i varje fall regelmässigt torde komma att inhämtas av monopolbolaget, innan detta lämnar medgivande om rätt till återförsäljarrabatt åt dispens sökanden.

Till arbetsrådets uttalanden om en restriktiv behandling av de s. k. dubbelkioskerna vill jag lämna min fulla anslutning. Det torde nämligen vara uppenbart, att avsikten med inrättandet av dylika kiosker i de flesta fall är att kringgå de bestämmelser i lagen, som givits för att förhindra smyghandel med andra varor än kioskvaror efter utgången av den vanliga affärstiden.

Beträffande de särskilda dispensbestämmelserna i 11 § 3 mom. kan jag, vad angår den i första stycket av nämnda moment givna regeln att vid prövning av dispensansökan hänsyn skall tagas bl. a. till de olägenheter för annan handel som skulle uppkomma vid bifall till framställningen, biträda den tolkning av berörda regel som givits av arbetsrådet. Icke minst beträffande behandlingen av frågor om tillstånd till försäljning av tobak under utsträckt tid bör gälla att uttrycket »annan handel» icke till sin innebörd begränsas till en alltför trång lokal räjong. Sistnämnda synpunkt kommer givetvis att i särskild grad uppmärksammas av tobaksnämnden i dess utlåtanden. I den mån härav kan föranledas en mera restriktiv praxis vid prövning av dispensärenden må framhållas att, om fråga uppkommer om förlängning av tillstånd som meddelats i enlighet med de hittills tillämpade grundsatserna, tillståndsmyndigheten självfallet har att taga skälig hänsyn till sådana anspråk på att få fortsätta rörelsen som grunda sig på havda kostnader för uppförandet av den brukade kiosken o. dyl.

I fråga om dispensbestämmelsen i 3 mom. 1), vilken avser medgivande till vanlig kioskhandel, har kioskidkarnas riksförbund yrkat, att det tillåtna varusortimentet måtte utökas med fotografisk film och smärre pappersartiklar. I likhet med arbetsrådet finner jag icke tillräcklig anledning föreligga att medtaga dylika pappersartiklar bland kioskvarorna. Vad angår fotografisk film har arbetsrådet — med fyra röster mot tre — föreslagit att nämnda vara skulle få saluhållas i kioskerna. Beträffande denna fråga vill jag till en början erinra om att samma förslag väcktes vid tillkomsten av den nu gällande lagen, men att varken Kungl. Maj:t eller riksdagen då ansåg sig böra biträda förslaget. Emellertid har spörsmålet nu gjorts till föremål för mera omfattande utläggningar. Därvid har framkommit, att det för allmänheten onekligen skulle innebära en viss förmån att även under exempelvis söndagar äga lätt tillgång till ifrågavarande »impulsvara». Å andra sidan skulle, såsom påvisats av representanter för butikshandeln med

fotografiska artiklar och understrukits av reservanterna i arbetsrådet, ett bifall till förslaget komma att medföra ett betydande avbräck för nämnda butikshandel. Då detta i sin tur kunde leda till allvarliga sociala skadeverkningar för ifrågavarande butiksinnehavare och den hos dem anställda personalen, anser jag att statsmakterna böra vidbliva sin nyss angivna ståndpunkt. Jag framlägger alltså icke något förslag om att fotografisk film skall medräknas bland de vanliga kioskvarorna. Härigenom uteslutes självfallet icke möjligheten att en kioskinnehavare undantagsvis skulle kunna, med stöd av den särskilda dispensregeln i 3 mom. 7), medgivas rätt att även saluföra film. Ett sådant undantag kan, såsom kommerskollegium framhållit, motiveras av hänsyn till turisttrafiken på viss plats.

I 3 mom. 1) och 2) synes, på de skäl som förebragts av arbetsrådet, uttrycket »hela försäljningsdagen» böra utbytas mot orden »under den vanliga affärstiden». Vad av arbetsrådet anförts i fråga om tillämpningen av sistnämnda punkt beträffande specialbutiker med frukt och konfektyrer — någon skillnad i tiden för öppethållande av dessa butiker och vanliga kiosker borde enligt rådets mening icke utan särskilda skäl göras på samma ort — föranleder icke någon min erinran. Jag vill dock påpeka att länsstyrelserna, vid behandlingen av dessa såväl som andra liknande dispensärenden, ha att lämna tillbörligt beaktande även åt de synpunkter som anläggas av vederbörande kommunala myndighet samt av de sammanslutningar av rörelseidkare och arbetstagare, som beröras av den ifrågasatta utsträckningen av tiden för öppethållandet.

Arbetsrådet har gjort till sitt ett av tobaksnämnden framfört förslag att den i 3 mom. 4) upptagna dispensbestämmelsen — vilken gäller i fråga om försäljning i direkt anslutning till station för järnvägs- eller lufttrafik eller för mera betydande sjö-, spårvägs- eller busstrafik — skulle, jämväl vad järnvägsstationer beträffar, endast ha avseende å station för mera betydande trafik. Enahanda förslag framfördes vid tillkomsten av 1939 års butikstängningslag såväl av de sakkunniga som framlade förslag till lagen som motionsvis i riksdagen, men statsmakterna ansågo sig böra stanna för den bestämmelse härutinnan som enligt vad nyss nämnts ännu gäller. Väl framgår av den förut återgivna sammanställningen över jämlikt 11 § utfärdade beslut att tillstånden till trafikförsäljning under de senaste åren undergått en högst betydande ökning. Av de lämnade siffrorna framgår emellertid icke om nämnda ökning till någon mera betydande del är att tillskriva dispensgivning för järnvägskiosker. I de varusortiment som få försälas vid trafikioskerna ingår även tobak. Det kunde därför tänkas att, då fråga är om järnvägsstationer där trafiken icke är mera betydande, en mera restriktiv tillståndsgivning kunde påkallas av hänsyn till de förut omnämnda, av statsmakterna numera godtagna principerna för detaljhandeln med tobak. Så lär emellertid knappast i högre grad vara fallet; på de mindre orter varom härvidlag kan bli fråga, torde nämligen som regel icke

förekomma några specialtobaksaffärer. Jag finner förty tillräckliga skäl icke hava anförts för att statsmakterna skulle frångå den ståndpunkt, som av dem tidigare intagits till här förevarande spörsmål. I detta sammanhang vill jag emellertid understryka att, enligt uttrycklig föreskrift i lagen, tillstånd till försäljning från trafik kiosker endast må medgivas under den utsträckta tid, som kan anses betingad av de *resandes* behov. Enligt min mening bör även den tillståndsbeviljande myndigheten äga möjlighet att från det varusortiment, som i allmänhet omfattas av försäljningen vid trafik kiosker, utesluta tobak, därest detta påkallas av särskilda skäl, enkannerligen sådana som sammanhånga med de nya principerna för tobaksdetaljhandeln.

Vad 3 mom. 5) beträffar finner jag, i likhet med arbetsrådet, att det i allmänhet måste anses vara mindre lämpligt att kombinera vanlig kioskhandel med försäljning av varm korv. På förekommen anledning vill jag i detta sammanhang påpeka, att det till kioskvarorna hörande varuslaget konfektyrer jämväl omfattar glass.

Slutligen föreslår jag, av skäl vilka komma att angivas under 18 §, att i 4 mom. av 11 § intages bestämmelse om att länsstyrelses beslut om tillstånd enligt sistnämnda paragraf skall anslås hos länsstyrelsen.

14 §.

Enligt 4 mom. i 11 § skall av länsstyrelsen jämlikt samma paragraf utfärdat tillståndsbevis, om rörelsen drives å särskilt försäljningsställe, vara uppsatt å väl synlig plats därstädes samt i annat fall ständigt vara tillgängligt hos den, som bedriver försäljningen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har, under anförande att åtskilliga tillståndshavare underlåtit att efterkomma nämnda föreskrift, ansett det böra övävägas, huruvida icke lagen borde kompletteras med straffbestämmelse för sådan underlåtenhet.

Under framhållande av att det ur kontrollsynpunkt vore viktigt, att här ifrågavarande föreskrift iakttoges, föreslår *arbetsrådet*, att i 14 § infördes stadgande om bötesstraff — lägst fem kronor och högst femtio kronor — för förseelse mot denna föreskrift.

Föredraganden. Av skäl, som av arbetsrådet angivits, föreslår jag att i 14 § intages stadgande om bötesstraff för näringsidkare som underlåter att anslå respektive hålla tillgängligt för honom enligt 11 § utfärdat tillståndsbevis.

18 §.

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser angående klagorätt över länsstyrelses beslut enligt butikstängningslagen. I *flera yttranden* till arbetsrådet har framhållits, att i lagen borde intagas bestämmelser, som begränsade besvärstiden, i det viss osäkerhet rådde i fråga om från vilken tidpunkt besvärstiden skulle räknas.

Av intresse ur de synpunkter som anförts i yttrandena äro särskilt besvär över beslut jämlikt 9 § om fastställande eller ogillande av kommunalt

beslut samt jämlikt 11 § om meddelande av tillstånd till annan affärstid än den vanliga. Besvären skola, jämlikt förordningen den 14 december 1866, anföras inom viss tid, räknad från delfåendet av det beslut som överklagas. I detta sammanhang må även omnämnas ett kungl. brev av den 5 januari 1808, enligt vilket bl. a. gäller, att resolutioner och utslag, som länsstyrelserna meddela uti ekonomi- eller politimål, vilka röra antingen hela menigheter eller så många särskilda personer att en bestyrkt avskrift av samma beslut ej kan tillställas varje person utan större kostnad och besvär, skola kungöras genom uppläsande från vederbörande predikstolar samt att tiden för besvårs anförande bör räknas från uppläsandet. Jämlikt lagen den 13 mars 1942 med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka skall numera i allmänhet i stället för uppläsning i kyrkan anslag ske å lämplig plats i eller invid kyrkan.

Arbetsrådet anför härutinnan:

Beträffande länsstyrelsens beslut jämlikt 9 § i lagen föreslår arbetsrådet, att besvärstiden räknas från den dag, då beslutet enligt föreskrift i nämnda paragraf infördes i länskungörelserna.

Det är givet, att när det gäller tillstånd till utsträckt affärstid enligt 11 §, kretsen av de personer, som kunna äga klagorätt, ofta är obestämd, och det torde i regel icke vara möjligt eller i varje fall förenat med stora svårigheter att genom delgivning av tillståndsbeslutet nå de personer, som kunna anses berörda av beslutet. Detta förhållande medför rättsosäkerhet och kan leda till ekonomisk förlust. För tillståndshavare, som haft skälig anledning antaga, att ett tillståndsbeslut vunnit laga kraft och i enlighet härmed vidtagit åtgärder för uppbyggnad av kiosk eller dylikt, kan det synas obilligt, om beslutet sedermera upphävs i anledning av besvär, som anförts exempelvis ett halvt år eller längre tid efter beslutets meddelande.

Med hänsyn till vad ovan anförts torde det vara önskvärt, att besvärstiden börjar löpa viss bestämd dag, oberoende av den tidpunkt, då samtliga personer, som kunna anses berörda av beslutet, fått del av detsamma. Å andra sidan torde för att förhindra rättsförlust för eventuell klagande beslutet i en eller annan form böra erhålla publicitet. Arbetsrådet anser sig ur förutnämnda synpunkter böra föreslå att beslut i ifrågavarande ärenden — i likhet med vad som gäller enligt 44 § andra stycket förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. — skola anslås i länsstyrelsens lokal samt att besluten därjämte skola införas i länskungörelserna. Tiden för anförande av besvär torde böra räknas från den dag, då beslutet införts i länskungörelserna.

Vidare anför arbetsrådet följande.

Såsom av tobaksnämnden anförts är det tveksamt, huruvida tobaksmonopolets utöware äger rätt till klagan över beslut av länsstyrelse i tillståndsärende enligt 11 §. Då en dylik rätt med hänsyn till principerna i den nya tobakslagstiftningen bör — under förutsättning av bifall till arbetsrådets förslag att tobaksnämnden i ärenden, som avse tillstånd till försäljning av tobak, endast skall erhålla yttranderätt — tillkomma monopolbolaget, föreslås ett uttryckligt stadgande härom.

Enligt arbetsrådets förslag skulle 18 § erhålla följande ändrade lydelse.

Klagan över — — — är bestämd. *Beslut, som avses i 9 § eller som inne-*

fattar tillstånd jämlikt 11 §, skall anses hava kommit klagande till del den dag, då beslutet införts i länskungörelserna.

Avser beslutet tillstånd till försäljning av tobaksvaror, må besvär över beslutet i denna del anföras jämväl av i lag den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror omförmäld utöfware av statens tobaksmonopol.

Beslut, varigenom — — — vara förordnat.

Föredraganden

För att giltigheten av länsstyrelses beslut, varigenom länsstyrelse jämlikt 9 § fastställt av kommunal myndighet beslutad avvikelse från butikstängningslagen eller jämlikt 11 § meddelat tillstånd till annan affärstid än den vanliga, icke alltför länge skall vara svävande har från flera håll föreslagits, att bestämmelser måtte intagas i lagen varigenom besvärstiden begränsades. Vad beträffar besluten jämlikt 9 § synes emellertid icke påkallat att göra avvikelse från den nuvarande ordningen, vilken överensstämmer med vad som eljest plägar gälla i liknande fall. Däremot finner jag i fråga om besluten om tillstånd jämlikt 11 § skäl föreligga att, till undvikande av rättsosäkerhet för dispens sökanden, införa en besvärssordning i huvudsaklig överensstämmelse med vad av arbetsrådet förordats. Besluten torde sålunda böra anslås i länsstyrelsens lokal. Anslaget synes böra ske inom viss kortare tid från beslutets dag. Däremot torde det ej vara nödigt att besluten jämväl införas i länskungörelserna. Tiden för anförande av besvär synes böra räknas från dagen för anslaget.

Såsom anförts redan under 11 § torde i 18 § böra införas uttrycklig bestämmelse därom att sådant tillstånd jämlikt 11 §, som innebär medgivande av rätt till försäljning av tobaksvaror, må överklagas jämväl av tobaksnämnden. Länsstyrelserna böra utan dröjsmål tillställa tobaksnämnden sina beslut i ifrågavarande ärenden.

Lagens ikraftträdande och giltighetstid. Övergångsbestämmelser.

Den nya lagen torde, såsom av arbetsrådet föreslagits och av mig inledningsvis förordats, böra erhålla provisorisk giltighet under en treårsperiod, räknad från och med den 1 januari 1946.

Övergångsbestämmelser torde — såsom ock av arbetsrådet föreslagits — böra utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med vad gällande lag därom innehåller.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det inom socialdepartementet utarbetade förslaget till *butikstängningslag*, av den lydelse bilaga (*Bilaga B*)¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Jan-Erik Stenius.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Bilaga A.

Kort sammanställning över inkomna yttranden rörande butikstängningslagen.**Upprättad inom arbetsrådet.**

Bestämmelserna i gällande butikstängningslag lämnas utan erinran av *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt av svenska frisörföreningen, svenska företagares riksförbund, fotohandlarnas riksförbund och svenska fotografernas förbund.*

Länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads och Jämtlands län tillstyrka de ändringsförslag, som framlagts av aktiebolaget svenska pressbyrån.

Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges köpmannaförbund, handelns arbetsgivareorganisation och svenska handelsarbetareförbundet hänvisa till de muntliga uttalanden, som komma att göras vid ärendets behandling i arbetsrådet.

2 § 1).

K. B. i Malmöhus län anser, att undantaget i förevarande punkt för viss försäljning i samband med ordnad restaurang-, kafé- eller konditorirörelse bör närmare preciseras. För att butikstängningslagen icke skall äga tillämpning borde fordras, att serveringsrörelsen ej blott kan betecknas såsom ordnad utan därjämte är av en icke alltför obetydlig omfattning. Serveringsrörelsen borde med andra ord icke vara ett camouflage, tjänande syftet att möjliggöra försäljningsrörelsens frikoppling från butikstängningslagens bestämmelser.

Sveriges konditor-förening anser det för tillämpningen av förevarande undantag böra förutsättas dels att gästen skall kunna beredas varm dryck och dels att serveringsomsättningen är av viss storleksordning. Den förstnämnda förutsättningen synes kunna inskrivas i lagen.

2 § 6).

K. B. i Jönköpings län ifrågasätter, huruvida ej — sedan den nuvarande tobaksransoneringen upphört — tillstånd till automathandel med tobaksvaror utomhus bör medgivas tobakshandlarna.

K. B. i Älvsborgs län föreslår, med hänsyn till länge rådande faktiska förhållanden, att genom tillägg till 2 § 6) från lagens tillämpning undantages försäljning av konfektyrer i förpackning från automatapparat, som är uppsatt vid järnvägsstation.

Kooperativa förbundet hemställer, under åberopande bland annat att en större frihet att välja mellan olika former för varuutlämningen helt står i samklang med rationaliseringssträvandena inom varuproduktionen, att försäljning från automatapparat blir tillåten i större utsträckning än vad nu är fallet.

3 §.

Överståthållarämbetet ifrågasätter, om icke i 3 § borde angivas, att jämväl länsstyrelse äger hos arbetsrådet påkalla avgörande, huruvida lagen i visst fall äger tillämpning, ävensom att i annan fråga rörande lagens tillämpning inhämta arbetsrådets utlåtande.

4 §.

Tobakshandlarnas riksförbund föreslår, att, därest i 4 § införes bestämmelse om allmän 18-stängning, undantag göres för specialtobakshandeln, som bör få bibehålla den nuvarande rätten att hålla öppet till klockan 19.

Svenska frisörarbetareförbundet förordar, att affärstiden — där icke absolut tvingande omständigheter motivera en avvikelse — fastställes till tiden 9.00—18.00 alla vardagar utom lördagar, då den bör bestämmas till tiden 9.00—17.00.

5 §.

K. B. i Kristianstads län ifrågasätter, huruvida det icke vore lämpligt att å sön- och helgdag tillåta försäljning av bageri- och konditorivaror från vanliga bageributiker, som ej äro förenade med konditoriservering, utan inskränkning under hela den tid å platsen befintliga konditorier må hållas öppna för tillhandahållande av ifrågavarande varor och för utskänkning.

Sveriges konditor-förening anser, att affär, där handel idkas huvudsakligen med bageri- och konditorivaror, bör få hållas öppen på sön- och helgdagar jämväl mellan klockan 10 och klockan 11 samt därutöver under högst två timmar. Detta läte sig visserligen göra genom kommunal avvikelse, men i praktiken hade ifrågavarande avvikelse varit svår att genomföra, vilket medfört att praxis kommit att variera avsevärt olika orter emellan.

6 §.

K. B. i Uppsala län anför, att vissa tolkningssvårigheter uppstå med avseende å stadgandet i 6 § sista stycket, att bestämmelser om kommunal avvikelse må meddelas för butiker av »visst slag». Ett förtydligande i lagtexten borde ske i den riktningen att ett kommunalt beslut, avseende butiker av »visst slag» borde så fullständigt som möjligt angiva ifrågavarande affärsvarusortiment och ej allenast hänföra sig till affärens sedvanliga benämning.

9 §.

Länsstyrelsen i Uppsala län anför, att det torde vara så gott som omöjligt att bevisa när ett kommunalt beslut vunnit laga kraft, enär besvärstiden skall räknas från beslutets anslående i eller invid kyrka samt anslag härom ej är föreskrivet.

11 §.

Statens tobaksnämnd förordar, att i paragrafen införes bestämmelse, att ansökan om rätt till kioskhandel under utsträckt tid, i vad den avser försäljning av tobaksvaror, icke må av länsstyrelsen bifallas, därest tobaksnämnden härutinnan avstyrkt ansöknings. Alternativt föreslås, att i paragrafen intages bestämmelse om skyldighet för länsstyrelsen att före avgörandet av ärende, som avser tillstånd till försäljning av tobak, inhämta yttrande från tobaksnämnden, kompletterad med ett uttalande, antingen i själva lagen

eller i motiven till densamma, att största möjliga beaktande skulle skänkas nämndens ståndpunkt.

Tobaksnämnden anser, att tillstånd till försäljning av tobaksvaror i trafik-kiosk endast bör beviljas i fall, där ett klart behov av tillgång till tobaksvaror från den resande allmänhetens sida föreligger. Orden »station för järnvägs- eller lufttrafik eller för mer betydande sjö-, spårvägs- eller buss- trafik» i 11 § 4 mom. 4) gällande lag synas i enlighet härmed lämpligen böra på det sätt omformuleras, att uttrycket »mer betydande» även blir tillämpligt å station för järnvägstrafik.

K. B. i Malmöhus län anser, att uttrycket »olägenheter för annan handel» i 3 mom. icke avser rörelse, som på grund av tillstånd enligt förevarande paragraf utövas under annan affärstid än den vanliga, men ifrågasätter, då denna tolkning icke otvetydigt framgår av stadgandets lydelse, ett förtydligande i lagtexten i angiven riktning.

Länsstyrelsen föreslår, i vad avser tillstånd till tobaksförsäljning, en uttrycklig bestämmelse, att tobaksmonopolagens bestämmelser skola i förekommande fall tillämpas, att tobaksnämnden skall höras samt att ansökan, som av nämnden avstyrks, ej må av länsstyrelsen bifallas.

Länsstyrelsen i Kristianstads län framhåller beträffande tillstånd till öppet-hållande av fotografiateljéer enligt 3 mom. 6), att tveksamhet råder, huruvida tillstånd kan lämnas i fråga om fotografiateljé, som är sammanbyggd med en butik, där fotografiska artiklar saluhållas, och som måste användas som genomgång till ateljén. Länsstyrelsen har i dylika fall föreskrivit som villkor, att någon försäljning icke får förekomma under den utsträckta affärstiden.

K. B. i Örebro län framhåller önskvärdheten av att innebörden av uttrycket »synnerliga skäl» i 3 mom. 7) närmare angives i stadgandets motivering.

K. B. i Västmanlands län anför, att åtskilliga tillståndshavare underlåtit att efterkomma föreskriften i 4 mom. att uppsätta tillståndsbevis å för allmänheten väl synlig plats, samt anser det böra övervägas, huruvida icke lagen bör kompletteras med straffbestämmelse för sådan underlåtenhet.

K. B. i Kopparbergs län ifrågasätter, om det icke åtminstone i vissa fall, skulle vara önskvärt, att kioskhandeln enligt punkt 1 även finge omfatta handel med korv. I stationssamhällena och i de större byarna i länet förefunnes ofta behov av kioskförsäljning under förlängd tid, utan att därvid förutsättningarna för tillstånd enligt punkterna 3 eller 4 vore för handen. Förhållandena vore emellertid icke alltid sådana att det, trots ett visst behov, kunde löna sig för en person att begära särskilt tillstånd för korvhandel. I dylika fall syntes länsstyrelsen böra hava möjlighet att medgiva en sådan kombination av varor, oaktat synnerliga skäl icke kunde åberopas.

I fråga om tillstånd enligt 11 § 3 mom. 1) förutsattes bland annat »där under hela försäljningsdagen endast dessa varor saluhållas». Uttrycket »försäljningsdagen» hade understundom vållat viss tveksamhet. Sålunda hade förekommit att kioskhandlande, som salufört även andra varor än sådana, som angivas i punkt 1, anhållit om tillstånd till försäljning å söndagar och därvid förklarat sig ämna å dessa dagar allenast saluhålla i nämnda punkt uppräknade varor. Länsstyrelsen hade med stöd av uttalandena i förarbetena till 1939 års butikstängningslag tolkat uttrycket »försäljningsdagen» så som om det stode »därest icke ens under den inom vederbörande kommun gällande affärstiden å försäljningsstället saluhållas andra varor än de nu uppräknade», och hade länsstyrelsen till följd härav avslagit dylika ansökningar. Uttrycket »försäljningsdagen» i punkterna 1 och 2 borde utgå och

ersättas med förslagsvis den avfattning länsstyrelsen ovan velat giva åt stadgandet.

K. B. i Västernorrlands län förordar, med hänsyn till övervakningssvårigheterna, att tillstånd till tobaksförsäljning antingen begränsas till enbart trafikiosker eller, om jämväl tillstånd enligt 3 mom. 7) skola meddelas, finge, i likhet med försäljningen av övriga varusortiment, pågå till klockan 22 och ej upphöra vid den vanliga affärstidens slut. — Uttrycket »synnerliga skäl» i 3 mom. 7) borde närmare exemplifieras.

K. B. i Jämtlands län föreslår, att varusortimentet i 3 mom. 5) kompletteras med glass, när glass icke torde kunna hänföras till någon av de varor, som omförmälas i 3 mom. 1).

Tobakshandlarnas riksförbund anser det böra understrykas, att tillstånd enligt 3 mom. 4) endast må medgivas under den utsträckt tid, som kan anses betingad av de *resandes behov*. — Riksförbundet finner det önskvärt, att lagstadgad samordning av tillståndsgivningen enligt butikstängningslagen och tobaksnämndens prövning av ansökningar om rätt till inköp mot rabatt hos monopolets utöware kommer till stånd i lämplig form. — Uttrycket »olägenheter för annan handel» i 3 mom. bör tolkas så, att det icke begränsas till sådan handel, som drives i närheten av den i ansökan avsedda platsen och som är direkt berörd i konkurrenshänseende. — Förbundet anser det böra understrykas, att dispensbestämmelsen i 3 mom. 7) tillämpas med största varsamhet och att särskild hänsyn vid tillämpningen måste tagas till eventuellt avbräck för annan handel. Ett sådant uttalande anses så mycket mera påkallat som praxis från de olika tillståndsmyndigheterna visat stora variationer. — Förbundet påtalar, att trots butikstängningslagens bestämmelser tobaksvaror i stor utsträckning försäljas till avhämtning eller försändning i restaurang-, kafé- eller konditorirörelser.

Svenska tidningsutgivareföreningen anser, att i lagen bör inskrivas, att då fråga är om tobaksförsäljning, länsstyrelsen bör inhämta tobaksnämndens yttrande men att det slutliga avgörandet bör fattas av länsstyrelsen respektive i sista hand av Kungl. Maj:t.

Föreningen framhåller, att uttrycket »annan handel» i 3 mom. utan tvivel åsyftar i närheten av ifrågavarande försäljningsställe belägna butiker eller kiosker samt att på grund av rådande missuppfattningar ett uttryckligt stadgande härom bör inflyta i lagtexten.

Aktiebolaget svenska pressbyrån föreslår följande lagändringar.

Ingressen till 11 § 3 mom. gives nedanstående lydelse: »Föreligger ej hinder enligt 2 mom., skola vid prövning av ansökning följande regler lända till efterrättelse, därvid hänsyn bland annat skall tagas å ena sidan till det gagn för allmänheten och å andra sidan till de olägenheter för annan i närheten driven och i konkurrenshänseende direkt berörd handel, som skulle uppkomma vid bifall till framställningen. Då ansökningen avser försäljning av tobaksvaror, skall vid prövningen jämväl beaktas, vad i lag angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, 4 §, föreskrives för dessa varors tillhandahållande åt enskilda återförsäljare ävensom de föreskrifter Kungl. Maj:t jämlikt 34 § må hava meddelat.»

11 § 1 mom. tredje stycket erhåller ett tillägg av följande lydelse: »Avser ansökningen försäljning av tobaksvaror i stad eller stadsliknande samhälle, skall tillfälle att avgiva yttrande även beredas Statens tobaksnämnd.»

11 § 4 mom. erhåller ett fjärde stycke, så lydande: »Beslut i tillståndsärende skall anslås i länsstyrelsens lokal samt kungöras i ortspressen.»

Sveriges frukt- och konfektyrhandlareförbund och *Stockholms frukt- och konfektyrhandlareförbund* framhålla, att tillståndsmyndigheterna på vissa platser, exempelvis i Stockholm, icke medgiva frukt- och konfektyraffärer [3 mom. 2)] lika långt öppethållande som vanliga kiosker [3 mom. 1)]. Förbunden hemställa på grund härav, att i lagtexten göres ett klart uttalande, att vid tillståndsgivning enligt 11 § 3 mom. 2) försäljning, om sökanden så begär, må medgivas i samma utsträckning och efter enahanda grunder som vid tillståndsgivning enligt samma moment 1). Skulle fullt giltiga skäl lägga hinder i vägen för ett bifall till denna framställning, föreslå förbunden, att i lagtexten eller kanske lämpligare i en kommentar till butikstängningslagen klart uttalas, att om organisation av näringsidkare, vilken med åberopande av 11 § 3 mom. 2) begär rätt till utsträckt affärstid, stödjer sådan ansökan, densamma må tillstyrkas i samma utsträckning, som sker beträffande kiosk på samma plats.

Sveriges kioskidkares riksförbund förordar, att 3 mom. 7) för att fylla det sociala behov, som föreligger, förtydligas så till vida, att vid tillståndsgivningen hänsyn skall tagas till personliga omständigheter hos sökanden samt att i samband härmed tobaksnämndens instruktion, vari ingenting sägs om hänsyn till personliga omständigheter hos sökanden, bringas i samklang med nämnda bestämmelse i butikstängningslagen.

Förbundet föreslår, att varusortimentet i 3 mom. 1) kompletteras med fotografisk film och mindre pappersartiklar. Förbundet anser, att speciellt film är en typisk fritidsvara och att fotohandlarna, som framkalla och kopiera film, icke skulle lida förlust, om film finge försäljas i kiosker.

Sveriges korvhandlareförbund anför, att tillståndsgivningen enligt 3 mom. 5) är, i vad avser tiden för försäljningens upphörande, mycket ojämn och rekommenderar, att i lagen angives en viss norm för städer och en annan norm för landsorten.

Förbundet föreslår vidare, att sådana föreskrifter meddelas att vid tillstånd till försäljning av varm korv i första hand hänsyn tages till enskild sökande som personligen utövar försäljningen samt att, när fråga om nyetablering uppstår, hänsyn tages även till redan befintlig handel med varm korv i den mån ett nytt tillstånd kan komma att medföra sådan konkurrens att det blir till olägenhet för denna handel. Enligt förbundets förmenande bör för den skull, i likhet med vad som sägs i 7 § av nu gällande butikstängningslag om kommunal myndighets skyldighet beträffande vissa fattade beslut i fråga om vanlig butikshandel, för näringsidkare, som bedriver handel enligt bestämmelserna i 11 §, så snart fråga om nyetablering uppstår, gälla att länsstyrelsen skall bereda vederbörande näringsidkare tillfälle att genom sina sammanslutningar uttala sig i ärendet.

18 §.

Tobaksnämnden framhåller, att det är tveksamt, om monopolbolaget äger rätt att anföra besvär över länsstyrelsens beslut. Om det av nämnden i andra hand förordade förslaget till ändring i 11 § vinner bifall, synes det vara på sin plats att det klarlägges att sådan rätt tillkommer tobaksmonopolets utöware.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län finner angeläget, att i butikstängningslagen införas sådana bestämmelser, att ett länsstyrelsens tillstånd till utsträckt affärstid efter viss tid vinner laga kraft samt att de, som kunna tänkas beröras av tillståndet, på något sätt erhålla kännedom om detsamma, så att de kunna bevaka sin rätt.

K. B. i Uppsala län anför följande i fråga om besvärsinstitutet: Även beträffande särskilda tillstånd enligt 11 § butikstängningslagen föreligga svårigheter i fråga om beslutens vinnande av laga kraft. Måhända vore det möjligt att frågan ordnades genom föreskrift om beslutens anslående hos länsstyrelsen och besvärstidens räknande från anslagsdagen. Härigenom skulle åstadkommas likhet i berörda hänseende med beslut som innefattar trafikstillstånd eller tillstånd att bedriva uthyrningsrörelse eller transportförmedling eller avse indelning i lokalområden enligt förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik. Sådana beslut anslås i länsstyrelsens lokal och besvärstiden löper från tidpunkten därför. Eljest sker särskilt anslagsförfarande inom länsstyrelsen blott i mål och ärenden med individualiserade parter såsom vissa utsokningsmål, tomtindelningar, tjänsteförslag. Länsstyrelsen skulle emellertid finna det lämpligare om en fråga om utvidgande av anslagsförfarandet hos länsstyrelserna efter mera allsidig undersökning löstes i ett större sammanhang.

K. B. i Örebro län framhåller lämpligheten av att besvärslagarna kompletteras med en bestämmelse därom, att beslut om meddelande av tillstånd till försäljning på annan tid än den vanliga skall anses hava kommit klaganden till del den dag, då beslutet tillkännagivits genom anslag i vederbörande myndighets lokal.

K. B. i Kopparbergs län framhäver önskvärdheten av att i lagen intagas bestämmelser, som begränsa besvärstiden, och förordar det förfarandet att vid bifall till en ansökan avskrift av tillståndsbeviset tillställas vederbörande pastorsämbete för anslag och att besvärstiden räknas från dagen för anslaget.

Svenska tidningsutgivareföreningen hemställer, att frågan om vem som äger besvärsrätt och frågan om tidpunkten för besvärstidens beräkning underkastas en grundlig och allsidig utredning i syfte att erhålla en klar fullföljdsbestämmelse, som beaktar tillståndssökandens behov av rätts-säkerhet.

Aktiebolaget svenska pressbyrån föreslår, att 18 § första stycket erhåller följande ändrade lydelse: »Klagan över beslut av länsstyrelse enligt denna lag må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement inom 30 dagar efter det att anslag och kungörelse, som föreskrivits i 11 § 4 mom., verkställt.»

Övergångsbestämmelserna.

Aktiebolaget svenska pressbyrån föreslår, i syfte att förebygga onödiga ansökningsförfaranden vid 1945 års utgång, att i övergångsbestämmelserna stadgas, att tillstånd jämlikt 11 § 3 mom., som gälla intill det den nya lagen träder i kraft, skola anses gälla tills vidare utan särskilt ansökningsförfarande.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 mars 1945.

Närvarande:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 27 februari 1945 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 februari 1945, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *butikstängningslag*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av t. f. chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsrådet I. A. Lindell.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars
1945.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS,
MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF,
RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, social-, finans- och handelsdepartementen anmäler statsrådet Erlander lagrådets den 5 mars 1945 avgivna utlåtande över det den 16 februari 1945 till lagrådet remitterade förslaget till *butikstängningslag* samt hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Jan-Erik Stenius.
